

Az általában jónak elismert valódi s egészen frissen érkezett

SCHNEEBERGI NÖVÉNY-ALLOP

mell- s tüdőbetegek számára.

továbbá: rekedtség, náthaláz, ingerköhögés, mellszorongás, elnyálkásodás, torokgyulladások s nehéz légzés ellen, — mindenkor friss minőségben kapható: **PESTEN: Török József** gyógyszerész úrnál a király-utczában, — dr. **Wagner D.** gyógyszerésznél a váci-utczán, — **Thalmayer A.** és társa, — **Oszetszky F.**, — **Schirk J.**, — és **Gerhardt A.** úrnál.

BUDÁN: Schwarzmejer J. gyógyszerész úrnál.

Aradon: Probat F. J.

Aszódon: Sperlagh J. gy.

Baján: Kienautz J.

Brassóban: Gyertyánfy Fabrick és Jekelius gyász.

Battyanon: Bigio K.

Belgrádon: Nicolacovics test.

Beszterczén: Dietrich és Pleischer.

Bonyhádon: Kramolin J. gy.

Brassóban: Fabich Ed.

Csaktornyan: Kárász A.

Csütön: Borsay F. gyász.

Debreczenben: Gál N. gy.

Deesen: Kremer S.

Detian: Braumüller J. gy.

Deveszerben: Hoffmann B.

Eszéken: Kavitowicz gyász.

Eperjesen: Zsember Ign.

Ersekújvar: Conlegrer Ign.

Egerben: Wessely gyász.

Eszéken: Thurner fái és Dessathy gyász.

Győrött: Brunner F.

Gyulan: Lukács gyász.

Haezfeld: Hagelschmidt V.

Hatszezen: Mátész B. gyász.

Ipolyháson: Mikulási T.

Jánosváron: Kuna gyász.

Jolsván: Maleter gyász.

Kaposvárt: Schröder J. gy.

Közegen: Strehle gyász.

Károlyvárt: Benich J.

Kis-Martonban: Kollányi gyász és Spatay A.

Kassán: Eschwig E.

Kismark: Genersich C. és A.

Keskenében: Papp M.

Karancseben: Weber A. gy.

Károlyf-hérvárt: Fischer Ed. gyász.

Kolozsvárt: Megay M. C.

Körmöczön: Draskóczy gy.

Károlyf-hérvárt: Fischer E.

Kubinban: Stojánovics.

Kun-Sz. Miklós: Stotts A.

Langoson: Arnold J.

Mediáson: Breiner K.

Mosonban: Pranter J. gyász.

Miskolczon: Gyulek N. G.

Sziszéken: Kubanyi F.

Szombathelyen: Mittermayer gyász.

Székesfehérvár: Say R. gyász.

Siklóson: Nyers S. gyász.

Szathmaron: Juračko D.

Szent-Miklóson: Halauscha P. gyász.

Szarvason: Réthy V.

Szentesen: Eissdorfer G. gy.

és Prohaszka Gyula.

Temesvár: Kraul és Roth gyász.

Tokajban: Krötzer A. gy.

Tordan: Welits és Wolf.

Tatan: Nierit F. gyász.

Török-Szent-Miklós: Pilloz M.

Treueszenben: Simon A. gy.

Ungvárt: Telendy gyász.

és özv. Benesch P.

Ujvideken: Schreiber F.

Varannón: Eliaér gyász.

Veszprém: Fremmel.

Vazon: Trager A.

Varasdon: Halter gyász.

Verezen: Herzog gyász.

Zalony: Ivánovics és fia.

Zalatnan: Mégay Gyula.

Zombor: Stein fia Márk.

Zsambokrét: Neumann M.

Zentan: Wuits testvéreknél.

Egy üveg ára 1 forint 26 krajczár. 1892 (5-6)

Ugyanezen bizományos uraknál kapható:

Legjobbfele

tyukszem-tapasz,

Schmidt cs. kir. főorvostól, egy skatulya ára 23 kr.

Dr. Behr ideg-extractusa,

az idegek erősítésére s a test edzésére ára 70 kr.

s ő felsége a porosz király udvari istállóiban, valamint a legtöbb gazdasági igazgatóságoknál a legjobb sikerrel használva egyszerűsü mind a legjobbban elismert óvszer marhavész és marhabetegségek ellen.

Mustra- és vedmárkkal törvényesen biztosítva.

Egy kis csomag ára 40 kr., nagy csomagé 80 kr.

Block-fele megpróbált folyadék

lovak számára.

Kitűnő mosó szer, mely nemcsak az egészséges, hanem a beteg lovaknál is, az ivhúr, közhény, körömgnyulás, az inak kis-áradás, ficzomodások, az iga nyereg által okozott sérülések esteiben a legmeglepőbb sikerrel használtatik.

Egy üveg ára 1 ft. 40 kr.

Főraktár: **BITTNER GYULA** gyógyszerésznél Gloggnitzb. n.

Figyelmeztetés

minden korbellek, de leginkább az öreg orban élőkhoz.

Alulírottak az orvostereini hosszabb buvárkodás után sikerülvén olyan biztosan ható gyógyszert feltalálni, mely a tüdőguta, tüdőhurut, mellhőrgés, mellégés, s ragaszos-flegma fel nem köhöghetése esetében, — különösen azonban az öregkorban, kik leginkább tavasszal és ősszel szoktak kitéve lenni a tüdőguta — tüdőszelvénydesnek (Schleimschlag), sikerrel használható, — a heetkarai hajlamot is eltávolítja.

Bátorkodom a n. é. közönséget erre figyelmeztetni, hogy említett gyógyszer könnyebb használat végett (pillula) labdas alakban készítem, melyből 100 darab üvegen saját pecséttemmel lepecsételve, s használati utasítással ellátva, egyedül nálam Nag. Mihályban (Zemplénygye u. p. ta N. Mihály) kapható. — sőt utóiratás mellett is megrendelhető. Ara egy üvegcének vagy 100 darabnak 8 ft. osztr. ért. Irásbeli megrendelésre egyéb bajokban is orvosi tanácsommal szívesen szolgálók. N. Mihály, april 13-án 1867.

Cseváry Ede,

N. Mihályi zemplénygyei göröggyesült Clerus orvosa, a magy. kir. term. tud. társulat rendes tagja.

2148 (4-4)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1867 (egyetem-utca 4-dik szám alatt.)

Politikai napilap.

1867. második felév.

Előfizetési felhívás

MAGYAR UJSÁG

f. évi julius — deczemberi folyamára.

Az anyagi és szellemi támogatás nagy mérvé, melyvel kedvezőtlen évszakban s rendkívül nehéz viszonyok közt megindult lapunk találkozott, megerősítte azon hitünkben, hogy kitűzött irányunk a romlatlan nemzeti érület legvalóbb ohajtásával találkozik, s e szerint annak egy napi közlőny általi képviseltetése mellőzhetlen szükségét képez.

Azóta a körülmények súlyosodtak; de a miben csak újabb okot látunk arra, hogy igyekeztünk az akadályok növekedéséhez képest fokozzuk, s mindent elkövéssünk, a mi tehetségünkben áll, hogy a végelsúlyedés szélén álló nemzeti közszellemet azon poutra emelni segítsük, melyen az, a fenyegetett nemzeti lét veszélyének öntudatára ébredve, teljes erejét annak megmentésére fordíthatja.

E részbeni működésünket illetőleg, álláspontunk és a fönnb említett súlyos viszonyok mellett még a kezdet nehézségeivel is küzdöttünk, s noha a t. cz. közönség méltánylatának számos jeleivel találkozunk eddig is, mindazáltal föltéve, hogy még számos igényeknek nem felelhettünk meg, igyekezni fogunk, különösen lapunk szerkezetében oly javításokat létesíteni, melyek több oldalról kívánalmakat kielégítsenek.

Az államéletünkben végbemenő nagy átalakulás alatt, annak horderejére vonatkozólag, igyekezőn az eszmék tisztázását előmozdítani, a lassankint felszabaduló valódi nemzeti közvélemény hozzáik özőnöl nyilatkozványai közlését legidőseztűbb, mellőzhetlen szükségnek tartottuk. Így lapunk szorosabb értelemben vett újsági része, hirtartalma számára kevesebb tér jutott. Ez okból nem adhatnk helyet a vidékről érkező, gyakran igen érdekes tudósításoknak sem.

Jövőre azonban, lapunk ize is nagyobbodván, a napi események s közgazdaságat rovatára nagyobb tért s figyelmet fordítandunk. S különösen a megyei s városi önkormányzat alkotmányos szabad gyakorlata fölött ohajtván örködni, t. cz. vidéki elvbarátaink közleményei lapunk egyik állandó rovatát képezendik.

Lapunk irányáról szólnunk ezuttal már fölöslegesnek tarthatjuk. Szerénytelenség nélkül állítjuk, miszerint az rövid két hó alatt, ugy a haza határain belül, mint azon kívül is ismeretessé lett.

Magában azon egy körülményben, hogy nagy hazánkfianak **Kossuth Lajosnak** történeti eseményt képező s roppant horderejű nyilatkozvánváinak közlőnyévé választattunk, magartartásunk oly fölavatást nyert, melynél nagyobbban nem részesülhettünk, s mely ennél fogva részünkről minden további hivatkozást fölöslegessé tesz.

Ezentul csupán egy körülményre legyen szabad utalunk. Az elvi különbség, melyet szemben a hatalommal s a vele szövetekezett hazai elemekkel képviselünk, szokatlan nagy volta mellett rendkívüli erőfeszítést igényelvén, ily helyzetben küzdelmünk csak ugy számíthat sikerre, ha a hatalom alkotói pártok ellenében szellemi működésünk a nemzet nagy zömének anyagi és erkölcsi támogatására hivatkozhatik.

Az eddig mutatkozott hatás és részvét hinnünk engedí, hogy a kellő mérvű pártolásban részesítettni fogunk, s miután már eddig is kitűnő szellemi erők esatlakoztak hozzánk, melyek eddig kellő közlőny hiányában nem működhettek, a t. közönség is bizony számíthat reá, hogy lapunk tartalma ahhoz képest fog értéket és érdekességben növekedni, amint a körülmények a nemzeti közvélemény szabad nyilatkozására kedvezőbbek lesznek.

Böszörményi László, felelős szerkesztő.

Előfizetési feltételek:

Postán küldve:

Egy óra	1 ft. 50 kr.
Három óra (julius—september)	4 „ 50 „
Hat óra (julius—deczember)	9 „ — „

Tiz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk. — A pénz levelek bérmentes küldése kéréttik.

Az előfizetések, bármikor érkezek, mindig a hó elejétől számítattanak. Pest, junius hó 1867.

Heckenast Gusztáv, a Magyar Ujság kiadó-tulajdonos.

Könyvárusi jelentés.

Alulírott, tisztelettel jelentem a t. cz. közönségnek, miszerint a sárospataki reformált főiskola könyvraktarában található könyvek kezelését a főiskolai igazgatóságtól szerződésileg magamra vállaltam. Bízalommal kérem a t. cz. megrendelőket, hogy megrendelő leveleiket ezuttal hozzám, mint a főiskola egyedül bizományoshoz, sziveskedjenek intézni. Az albizományosok ezuttal velem, nem pedig a főiskolai könyvtárnok urral fogják számadásaitak kiegyenlíteni. Sárospatak, május 1-én 1867.

EPERJESI JÓZSEF, sárospataki könyvász.

2125 (3-12)

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokak illetőleg: Egy, négyeszer hasábozott petit sor, vagy annak helye egyezeri ígtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígtatásnál csak 7 krba számítattik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígtatás után 30 nykr.

Klapka György.

Azon hazánkfiai közt, kiknek 18 évi száműzetés után, alkotmányunk visszaállítása folytán, a fejedelmi szó ismét megnyitotta a hazai határ sorompóit, a legnevezeteseb egyéniségek egyike kétségtől Klapka György, kinek jelenlegi arczképét mutatjuk be olvasóinknak.

Klapka György 1820. april 7-én született Temesvárott, hol atyja polgármester volt. Gimnáziumi tanulmányait Szegeden végezte, honnan a karánsebesi katona-iskolába lépett s 1838-ban mint kadet a tüzérségbe, hol csakhamar kitűntette magát tehetségei, szorgalma s eleveisége által.

Minden erejét hadi tanulmányokra fordítván, 1842-ben hadnagyi rangot nyert s a magyar királyi nemes testőrségbe vétetett föl. Öt évi szolgálat után, mint főhadnagy tétetett át a 12-dik határerzredbe. Akkoriban a legjelesebb tehetségnek is kevés alkalmá volt a kitűnhetésre, s ő a szolgálat egyhanguságába belefáradván, még azon évben (1847.) kilépett a katonai szolgálatból. Épen hosszabb külföldi utra vala indulandó, midőn a márcziusi események bekövetkeztek, miniszterium és abban külön magyar honvédelmi miniszterium alakult; s, Klapka letévén szándékáról Pestre sietett, szolgálatát most már hazájának fölajánlani.

Első küldetése inkább politikai, mint hadi volt. Gál Sándorral és Hajnikkal együtt vitte Batthyány kiáltványát a székelyekhez, mely ez ő s magyar népnél mindenütt nagy lelkesedéssel fogadtatott. Nem sokára azonban tisztán katonai megbízatást is nyert. S ettől fogva őt folyvást a katonai pályán találjuk, mint hű küzdőt a forradalmi harc végeig, ki legutoljára tette le fegyverét, melyet a törvény és alkotmány védelmében rántott volt ki.

Már 1848 juniusában mint százados lépett a 6-dik honvédszászlóaljba; résztvett a déli táborozásban s jelesen Szent-Tamás ostromában. Szeptemberben őrnaggyá lett s a komáromi vár erődítésein dolgozott; októberben pedig a pozsonyi sánczolások vezetésével bízott meg. Novemberben mint tábornokai főnök tétetett át Kiss Ernő hadtestéhez.

A moóri csata éjjelen érkezett Pestre, hogy a Schlick ellen induló Mészárosnál vegye át a tábornokai főnökséget. A további hadműveletekre nézve az ő terve lön elfogadva, s a siker meg is mutatta helyességét. Mészáros azonban megveretvén Kassánál, odahagyta a vezérséget, s az ideiglenesen

ostromában. Szeptemberben őrnaggyá lett s a komáromi vár erődítésein dolgozott; októberben pedig a pozsonyi sánczolások vezetésével bízott meg. Novemberben mint tábornokai főnök tétetett át Kiss Ernő hadtestéhez.

A moóri csata éjjelen érkezett Pestre, hogy a Schlick ellen induló Mészárosnál vegye át a tábornokai főnökséget. A további hadműveletekre nézve az ő terve lön elfogadva, s a siker meg is mutatta helyességét. Mészáros azonban megveretvén Kassánál, odahagyta a vezérséget, s az ideiglenesen

ostromában. Szeptemberben őrnaggyá lett s a komáromi vár erődítésein dolgozott; októberben pedig a pozsonyi sánczolások vezetésével bízott meg. Novemberben mint tábornokai főnök tétetett át Kiss Ernő hadtestéhez.

A moóri csata éjjelen érkezett Pestre, hogy a Schlick ellen induló Mészárosnál vegye át a tábornokai főnökséget. A további hadműveletekre nézve az ő terve lön elfogadva, s a siker meg is mutatta helyességét. Mészáros azonban megveretvén Kassánál, odahagyta a vezérséget, s az ideiglenesen

ostromában. Szeptemberben őrnaggyá lett s a komáromi vár erődítésein dolgozott; októberben pedig a pozsonyi sánczolások vezetésével bízott meg. Novemberben mint tábornokai főnök tétetett át Kiss Ernő hadtestéhez.

ostromában. Szeptemberben őrnaggyá lett s a komáromi vár erődítésein dolgozott; októberben pedig a pozsonyi sánczolások vezetésével bízott meg. Novemberben mint tábornokai főnök tétetett át Kiss Ernő hadtestéhez.

A moóri csata éjjelen érkezett Pestre, hogy a Schlick ellen induló Mészárosnál vegye át a tábornokai főnökséget. A további hadműveletekre nézve az ő terve lön elfogadva, s a siker meg is mutatta helyességét. Mészáros azonban megveretvén Kassánál, odahagyta a vezérséget, s az ideiglenesen

ostromában. Szeptemberben őrnaggyá lett s a komáromi vár erődítésein dolgozott; októberben pedig a pozsonyi sánczolások vezetésével bízott meg. Novemberben mint tábornokai főnök tétetett át Kiss Ernő hadtestéhez.

A moóri csata éjjelen érkezett Pestre, hogy a Schlick ellen induló Mészárosnál vegye át a tábornokai főnökséget. A további hadműveletekre nézve az ő terve lön elfogadva, s a siker meg is mutatta helyességét. Mészáros azonban megveretvén Kassánál, odahagyta a vezérséget, s az ideiglenesen

ostromában. Szeptemberben őrnaggyá lett s a komáromi vár erődítésein dolgozott; októberben pedig a pozsonyi sánczolások vezetésével bízott meg. Novemberben mint tábornokai főnök tétetett át Kiss Ernő hadtestéhez.

A moóri csata éjjelen érkezett Pestre, hogy a Schlick ellen induló Mészárosnál vegye át a tábornokai főnökséget. A további hadműveletekre nézve az ő terve lön elfogadva, s a siker meg is mutatta helyességét. Mészáros azonban megveretvén Kassánál, odahagyta a vezérséget, s az ideiglenesen

KLAPKA GYÖRGY.

Verternek átadott miniszteri tárcza átvételére Debreczenbe sietett, hadtestét Klapkára bízván, ki mint akkor már ezredes, átvette a vezérletet s megfordította Schlick szerencsésjét. Az általa vívott tarzali, kereszturi és tokaji csaták voltak a fiatal honvédségnek tulajdonképp első győzelmei a rendes és

midőn julius 11-kén a Duna jobb partjára szándékolt átkelés Görgeinek nem sikerülvén, a bal parton kényserült visszavonulni, Klapka tábornok mint komáromi várpáncsnok maradt vissza. A vár ereje 18,000 emberből, 14 lóbol, 48 táborig és 350 várágyuból állott. A vár biztosításában, hadat

begyakorlásában s általában minden intézkedéseiben pártalan erélyt fejtett ki s nagy szakértelmet tanúsított.

Sietünk; a forradalom végjeleneit nem eszteljük. Görgei aug. 13-án letette a fegyvert; pár nap múlva Damjanich átadta Aradot. A többi hadtestek vezérei is kényszerültek követni a szomorú példát. Egyedül Komárom szűz falai védték még Klapkát. De egy elszigetelt pontot, legyen bármily erős, egy legyőzött forradalom után tartani lehetetlen.

Komárom, becsületes feltételek mellett, kapitulált október 2-kán. Klapka, *kinék tábornoki rangja az osztrákok által elismertett, Ujházy Lászlóval a polgári kormánybiztossal együtt*, megkapta utlevélét azon kikötéssel, hogy rögtön külföldre utaznak s többé soha vissza nem jönnek. A többinek szabad választás adatot a hazában maradni, vagy kimenni, — de ez utóbbi esetben vissza nem térni többé. Sokan ez utóbbit választották. Ezek, Klapka és Ujházy vezérlete alatt, Poroszországon át egyenesen Hamburgba mentek, hol Vámosy, magyar születésű nagykereskedő által s közbenjárására kitűnő vendégszerető fogadtatásban részesültek, sőt közülök azok, kiknek arra szükségük volt, pénz-segélyben is. Klapka, többi közt Szabó Imrével és Mednyánszki ezredessel Londonban maradt. Itt írta, 1850 tavaszán, eredetileg angolul, „Emlékiratait“ a magyar szabadság-háborúról, mely műve aztán németül is megjelent, s azon korszak történelmi forrásainak egyikét képezi.

Kevéssel ezután Svájcba, jelesen Genfben tette át lakását. Itt ismerkedett meg Fazyval, Genf regenerátorával. E kitűnő egyéniség, ki 1830-ban, a júliusi forradalomban Páris barrikádjain harczolt X. Károly ellen, szülővárosát Genf, a Kalvin-teremtette egykori kalvinista Rómát, az új idő követelményeihez képest anyagilag és szellemileg újja teremtette. Az egykori, de már roskadozó s feleslegessé vált kőrfalakat leromboltatta, a várost újra rendezte, s neki egészen új tekintetet adott. A politikában szabadelvű mozgalmat indított, az anyagi téren ipari és kereskedelmi vállalatokat teremtett. Ő volt többi közt a „Banque General Suisse“ teremtője s gyors felvirágzásának eszköze, a mellett a város és kanton szellemi életének központja és valódi lelke.

Klapka megismerkedvén vele, Fazy őt a Banque igazgató-tanácsosává tette, s a magyar tábornok valóban jól meg szolgálta e kitűntetést. A Banque érdekében számos fontos kiküldetést végzett, nagy utazásokat tett, főleg a Dunaféjedelemségekbe és Keletre; valamint Angol és Olaszországba is. Összekötéseit jól fölhasználta a Banque ügyeinek s vállalatának előmozdítására. Konsztantinápolyban ő létesítette a nagy fontosságú Banque Ottoman-t, mely fiók-bankja volt a svájczinak; valamint az ő ernenyedetlen munkássága hozta létre a florenz arizói vasutvonalat is.

De viszont ez iparvállalati missiókat politikai czélokra is föl tudta használni, sőt azok néha csak takarékul szolgáltak a fontosabb politikai küldetéseknek, melyeket főleg a Dunai fejedelemségekben végzett. Ekkor szoros összeköttetésben állt, előbb a Cavour-, majd a Minghetti-kormányval, s mint általában a magyar emigratio több kiváló tagja, ő is sokat tett az olasz-egység s francia politikai céljainak előmozdítására. Így 1859-ben, a háború alkalmával, mely Ausztria ellen oly nagy sikerrel vívatott, a magyar lego szervezését Kossuthal, Türrrel, Klapka hajtotta végre.

A háború elmúltával ismét visszatért Genfben, állomására a Banquehoz. S genfi polgári és anyagi újjaalulás nagy munkáját. — Tizenkilenc évi távollét után természetes, hogy élénk vágyat érezek újra láthatni hazámat. Igyekszik is fogok, hogy mielőtt magam ügyeim megengedek, haza mehessek, s remélem, hogy ott szíves fogadtatásra talállok. — Brüssel, 1867. június 22-kén. — *Klapka György.* — *d-r*

1864-ben azonban Fazy megbukott. Ez ember, ki annyi érdemet szerzett városa és hazája jólléte s fölvirágzása körül, nagy hibákkal is bírt, melyekkel eljártotta polgártársai bizalmát és becsülését. Vállalatai szerencsés, melyek dűsgazdaggá, de egyszerű-mind félfaluvalkodottá és telhetlenné is tették, ellene fordult. Roppant házát egy szerencsésjátékbank helyiségeül engedte át s általános volt a hír, hogy ez erkölcstelen üzemből maga is nagy hasznot húz. A külföldi bankok, épen az ő személye miatt, megszakíták összeköttetéseiket a Banque General-lal. S ez, hogy magát rehabilitált és megmentse, kénytelen volt szakítani teremtőjével s mindenható vezetőjével. Fazy — ki ha előbb hal meg, halhatatlan lesz vala Genf évkönyveiben, — most gyűlöltté lett a városban és államban; elvesztette politikai befolyását; teljesleg megbukott a következő választásoknál s magával rántotta bukásában barátjait, azok közt Klapkát is. Ez is kimaradt mind a választásokból, mind a Banque szolgálatából.

Klapka Franciaországba ment át s itt vette nőül D'Arbouin Inez kisasszonyt, egy francia apától és angol anyától született hölgyet, ki mintegy 100,000 frank hozományval jött férjéhez.

A közben a porosz-olasz szövetség megkötött Ausztria ellen. Mindent mozgásba akartak hozni e belül is annyira zilált állam ellenében. El volt végezve: megtámadni minden oldalról, kívül és belül. Olaszország Velenczénél, Poroszország északnyugaton; Szerbiába Türrrel küldötték, Bukarestbe Ébert, készülni minden eshetőségre, — s végre magyar legiót akartak szervezni, mely a betörés esetében Magyarországot költse fel. A porosz kormánynak az olaszhoz intézett kérdésére, ez Klapka tábornokot jelölte ki a magyar légio szervezése- és vezetésére. Klapka megjelent Berlinben, de a tervnek egyedül katonai kivitelt vállalkozott, annak politikai oldalára nézve azon két magyarra utalt, kik az olasz kormányval eziránt már egyezkedtek volt. Kossuth is felszólított a részvételre; föltételi azonban elfogadhatatlannak találhattak Bismark által.

A porosz hadi tervek közöltettek Klapkával, ki Roon és Moltke terveire némi megjegyzéseket tett, mik elismeréssel fogadtak. Jelen volt a háború főbb mozzanataiban s Königrätznél is. A magyar légio is szervezve lón ezalatt. S a háború utolsó napjaiban meg is történt a belépés Magyarországra földre. A fegyverszünet azonban gyors visszavonulásra kényszerítette. S ezt oly szerencsésen tette, hogy egyetlen embert sem veszített el.

A háború után Magyarország állapota jobbra fordult. S most bizton várjuk, hogy Klapka is a hazatérők közt lesz és kitűnő tehetségeit itthon hazája szolgálatára szentelendő. — Maga a tábornok egy francia lap-hoz legközelebb intézett levelében a következőket írja:

„Szerkesztő ur! Örömmel üdvözlém hazám alkotmányának visszaállítását. Megelégedéssel értesültem a koronázási ünnepélyes tény felől, s mindenek felett örömmel üdvözlöm azon igazságos és kiengesztelő intézkedéseket, melyek azt követték. Remélem, hogy kinos küldemények, s hosszú szenvedéseink után Magyarországra nézve

jobb kor kezdődik, s elismerem, hogy minden jó hazafinak kötelessége támogatni, elősegíteni a politikai és anyagi újjaalulás nagy munkáját. — Tizenkilenc évi távollét után természetes, hogy élénk vágyat érezek újra láthatni hazámat. Igyekszik is fogok, hogy mielőtt magam ügyeim megengedek, haza mehessek, s remélem, hogy ott szíves fogadtatásra talállok. — Brüssel, 1867. június 22-kén. — *Klapka György.* — *d-r*

Népdalok.

I.

Legény-bizató.

Van egy szőlő, olyan szőlő,
Virágot hoz, de nem termő.
„Gazda-bizató“ — nak híják,
Ráismernek, kipusztítják.

Van egy leány, olyan leány,
Szeret sokat, de mind csalján.
Legény-bizatónak híják,
A pártában ott is hagyják.

II.

Lesz más szeretőm.

Jókor kinyílt az orgona,
— Elfogyott:
Első gyenge kis szeretőm
Elhagyott.

Majd virít még az orgona
Másodszor:
Más szeretőm lesz nekem is
Már akkor. *Szakál Lajos.*

Közlemények „Egy magyar menekült bujdosása“-ból.)

II.

1849. augusztus hó utolsó napján a menekültek Viddinben összpontosultak. A vár déli részén, a Duna és egy kisebb folyó közötti sik téren állottak tanyasátraik, elkülönözve egymástól testületenként egyenes, széles utcák által.

A magyar menekültek három külön testületet képeztek. Az egyik B-m dandárja volt, melyet Vöröstoronynál a muszkák meg julius hóban szorítottak ki Oláhországba; ezek fegyvereket viseltek, míg az ügyek Magyarországon végüket érték. A másik testületet képeztek a Török tábornok hadtestéből Mehádián keresztül menekültek. A harmadik volt Bem kísérete. Az elsőt tehetjük 2000, a másodikat 2200, a harmadikat 800 főre. Ezekben kívül voltak a lengyelek és olaszok; az elsők mintegy 500, az utóbbiak 250 főig. Mindezek ismét két osztályba sorozandók: polgári és katonai rendbe.

A katonai osztályba tartozók, kivéven a tábornokokat s néhány törzstisztet, a sátrakkal tanyáztak; a polgári hivatal viselői a városban laktak. A tanyázók kényelmére elegendő sátrakat hozattak ki a várból; az élelmézésre is gondot fordítottak egy e czélra rendelt török főlelmező tiszt és segédje által. Az élelmi szereket naponként kétszer, következőleg adták ki: 1/4 font juhhus, 8 lat rizs, 2 lat vaj, 4 drem só (2 1/4 font = 400 drem), 1/2 font vöröshagyma, 2 font kenyér egy-egy részletben; tizre számítottak 45 font tüzelőfát. — A tanyatér körül felállított török őrvonalon túl nem volt szabad menni még tiszt-knek sem; azonban a téparancsnok naponként hat tisztnek megengedhette a városba menetel. A tanyások szükségjeinek kielégítése tekintetéből szabad volt a kereskedőknek, portékáikat a hely színén áruba bocsátani.

A tanyázók napi foglalkozása ebből állott: tisztalkodás a sátrak körül és maguk után; főzés; fürdés, — s ábrandozás és de-

*) Molt számunkban hibásan állott: „Árvay László bujdosása.“

vajkodás a szünórákban. A tilalmas várost mindenki égett látni. Az a hír lehetett elterjedve, hogy a menekülteknek sok pénzök van, s ez csálhatta ki a sok török és bolgár kereskedőt tanyáinkra. S valóban megfoghatlan, hogy ez általános szegénység közepett mikép tudott annyi pénz ide szívárogni. Ötven kereskedő jó vásárt csinált köztünk napoként. Hogy lehetett ez? Csak úgy, hogy volt közöttünk valami 500 lengyel, a kik sok pénzt hoztak ki magukkal hazánkból, s volt továbbá itt is olyan zsidó elég, a kiket mindenre lehet használni az ég alatt. A pénz circulatióba jött lassanként, és természetes, hogy ki nem maradhatott a kártya sem, s volt nyereség és veszteség elég. Ott ültek a tanyatér közepén sátraik előtt a vidáni markotányosok; egyik előtt egy rakás dinnye, szőlő, szilva; a másiknál kenyér, száraz hus és sajt; a harmadiknál bor, pálinka; a negyedik kávét, dulcsaszt, nargillát és csibukot kínál; az ötödik inget, cipőt papucsot, s egyébféléket; a hatodik tombakit, dohányt, pipát és pipaszárt árul, — s ezeket mindig nagy sokaság veszi körül s a forgalom napról napra élénkül. S bebizonnyul, hogy a hol kettő élélhet, a harmadiknak is csak jut valami s a negyedik sem veszen. Így élt a sátorozó tábor a viddini sikon, az első hetekben.

III.

Ez itt a mi tanyánk — az ő ősi egyszerűségében. Se fala, se kéménye, kiteritem egyik sarkát, s ez nappal ablak, melyen kikandikálók, este ajtó, melyen hús szellőt bocsátok be. Egyik sátor olyan, mint a másik; ki kimentem s visszatérek, csak úgy ismerem meg, hogy honn vagyok, ha rendre olvasom szomszédaimat. Legalább nincs mit felhányjon egyik a másiknak, mind egyenlők vagyunk a — nyomorúságban. De mit beszélnek nyomorúságról! Hát kinek mi baja? nincs-e gondoskodva mindenkinek élelméről, lakásáról? ha rövidséget szenved valamiben, nem adják-e meg neki nyomban? ha megbetegszik, nincs-e, a ki ápolja, gyógyítja? ha honvágytól kesereg, nincsenek-e elegen, a kik megvizsgáltják? Oh, csak igazságosok legyünk! Ezer halát adhatunk nemeslelkű szomszédainknak, kik megoszták velünk a vendégszeretet szives asztalát, s vigaszt és erőt öntöttek lankadó lelkeinkbe. Ott kapunk gyámolítást, a honnan hajdan nem is vártuk és reméltük

Ithon volnánk. Van-e gyertyánk? Azt tartom, gyujtsuk meg, ugy sem lehet egyéb dolgunk, mint elpipázni az időt. Az éjet nehézség már átaludni, mert hideg is kezd már lenni. Ugyan mit gondolnak már velünk? meddig fogunk még künn a gyepen sátorozni? Addig csak megjárta, míg langyos derült napok voltak, míg a Dunában fürödhettünk, de most a ködös nedves időben, ez ingoványon, a hol akkor is sok a nedvesség, ha hétszámra nem esik is, bizony fiuk, nem tréfádolog. De mutatja is a következtetés, mert majd minden második sátorban találhatsz egy beteget. Hát a viddini kórházak, melyek annyira tele vannak, hogy nem fogadhatják be többé betegeinket!

— Ugy van — szólalt fel egy pajtásunk — még pedig a kolera kezd pusztítani soraink között. Tegnap jókor reggel, a mint kimentem sátrunkból, itt saját utcánkban, az ötödik sátor mellett, egy derék szálas fiut pillanték meg hason feküdni. Megálltam mellette s hogy arczába nem nézhettem, azt hittem, hogy ő kelme talán többet öntött a garatra s most utközben eldült. Megrázom vagy kétszer, nem mozdul. — Jó reggelt, atyafi! szólék; nem felel. Én már fel akartam emelni szegény ördögöt, hogy sátorába teremtsem, midőn kikiált valaki a

mellemem álló sátorból: „Nem kell bántani azt a fiut, hisz a meghalt!“ — Én meglepetve s megilletődve, a sátor felé közeledtem, honnan a hangot hallottam. — „Hát ismerik-e legényt?“ — kérdém. — „Hogyne, hisz lakótársunk volt.“ — „Hát mi baj érte, hogy künn a sátor mellett fekszik kiterítve?“ — „Nem tudjuk; tegnap este panaszkodott, hogy nem jól érzi magát, de velünk együtt lefeküdt; éjjel alkalmasint ki kellett mennie s ma reggel ott találjuk halva.“ — No lássátok, barátaim, ez a viddini sátorozás október havában.

— Már az igaz, — vevé fel a szót egy másik, — hogy nem igen mulatságos ez a mi életünk, de hiszen minduntalan ígérik, hogy így meg amúgy, ilyen meg olyan jó dolgunk lesz. Legalább azt az egyet megtehetnék, hogy ebből a mocsárból valahára kiszabadítsanak, akkor az élelem és ruházat körüli hiányokat is szívesen eltünnök.

— De bizony ha bevisznek is a városba, ruházatunkról mulhatatlanul gondoskodniok kell. Maholnap itt a tél, ha nincs lábbelink, ki nem mehetünk, ha nincs meleg felöltőnk, a szobában sem maradhatunk meg, mert hiszen ismerjük már a török házakat, milyenek, hogy azokat ki s bejárja a szél, hogy afféle boglyas kemenczék sem ékesítik, a mellett a kis mangál mellett pedig még az ujjainkat sem igen melegengethjük s hol veszed a drága szenet, ha nincs s alkalmasint nem is lesz pénz? Jó lesz, ha jut annyi a fűtésre, hogy csibukjainkat meggyujthassuk

— Nyissátok ki az ajtót! — hallatszott most egy hang a sátoron kívül.

— Hát itt vagy, Gyuri?

— Itt ám, de még Pista is.

— Hát ti mi hírt hoztok ilyenkor?

— Semmi egyebet, czimborák, mint a magunk jó hírét, meg ezt a kulacs igazi jó bikavért. Adjon isten jó estét!

— Fogadj isten! Úljetek hát le közeink.

— Nesze pajtás, kóstold; ilyet nagy apád nem ivott török földön. — Adam becsülettel.

— Jó — de bizony jó — mondhatom, kapitális — hát honnét hozod ezt?

— A bolgár városból, — disznó messze van. De hát megérdemli a fáradságot, ugy-e?

— Aztán meg, — ha tudnátok — ugy-e Gyuri?

— No mi, tán csak valami szép menyecske . . .

— Nem a bizony, kisebb gondunk is nagyobb annál, — hanem olyan egy hatalmas edényből csurgott ki ez a vörös bor, hogy először bizonyosan az edényt, aután csak ugy építették fölibe a házat. Ócsém, háromszáz akós hordó volt a! — Ugy-e csak iszogathatunk belőle, míg kifogy? De nem is mondom el senkinek ezt a fölfedezésemet, mert ugy járok, hogy kiiszszá előlem az a sok jámbor szomjas ember.

— Ne itélj magadról, Pista; másnak ugys csak egy gymra van, neked kettő. Tán terölád írta Petőfi azt a verset:

Mikor térsz már az eszedre, te Sándor,
Tivornyá éjjeled és napod.

— Irta bizony saját magához. De hát mit csináljak naphosszat? Busuljak? akkor időnap előtt megöl a bubánat. Vigadnom kell, ezt pedig csak ugy tehetem, ha iszom, — ergo iszom mind halálig!

— No hát csak inkább igyál, Pista pajtás.

— Hát te Gyuri, volt-e Erdősnyél?

— Hát?

— Megvan; panaszkodik, hogy a törökök naponként újabb ígéretekkel halmozák őket s ezek nemcsak nem valószínűk, sőt újabb

hírekből ugy látszik, hogy igen aggaszt jövőnek nézhetünk eléje.

— Hogy hogy?

— Hát azt beszél Erdősnyél, hogy Andrassy levele Stambulból értésünkre adta, mikép a Porta kénytelen engedni a hatalmas szomszédok követeléseinek s hogy bennünket csak egy mód által tarthat további védelmében, s ez az: *hogy az ozmán hitre térjünk.*

— A mennydörgös ménkű! — Hát a főbbek mi véleményben vannak erre nézve?

— Erdősnyél ugy nyilatkozik, hogy kézzel inkább áttérni, mint magát kiadatni. S ugy mondják, hogy valószínűleg mind ezt teszik a többiek is.

— Az öreg *fehértollas* (Bem) is? — Az minden esetre, de a *feketetollas* (Kossuth) semmit sem akar tudni erről.

— Barátim, ez komoly kérdés, a mit meg kell fontolnunk. Én részemről, ha oly fontos egyéniség volnék, mint azok, talán magam is osztoznám nézetökben, de nekünk apróbbaknak kissé higgadtan lehet a dolgot megvetni. Nem kell elfelejteni, barátom, hogy ha mi törökök leszünk, megszűntünk lenni magyarok, tehát a nemzetiség forog kérdésben; aután pedig elvesztjük társadalmi állásunkat; gyűlölni fog minket a keresztény, de a muzulmán sem fog soha igazi töröknek tartani. Olyanok leszünk, mint nálunk a keresztelt zsidók.

— Hát a kandiai telepedésről is hallgattok? Hiszen e napokban azt beszéltek mindenfelé, hogy Kandia szigetére telepítenek bennünket.

— Ugy van, és hogy a török kormány el fog látni mindennel, a mi egy földművelőnek kell.

— Biz arról most mindenki hallgat.

— Vigye a patvar, ha az ember tudná, hogy végét veti vele a sok nyomorúságnak, én bizony, nem bánom, törökké lennék, — de hogy sorsom se javuljon, törökké is legyenek, abból ugyan semmi sem lesz.

— Erdősnyél ugy reményli, hogy a kik áttérnek, megkapják rangjukat a török seregben.

— No már a szép szó —

— Eh, soha se okoskodjunk, — elég időnk van még arra.

— Ugy van, czimborák, holnap is ráértünk, most vigadjunk, míg adja a kulacs. Pista te, köszönts rám már no, — aután nyujtsd odább.

Képek a koronázásról.

3. Az eskü.

Magán a koronázás tényén kívül nincs fontosabb részlete az egész koronázási szertartásnak, mint az eskü letétele. Sőt ha meggondoljuk, hogy a koronázás maga csak jelvi kifejezése a királyi jog és hatalom átadásának, az eskü pedig tényleges biztosítása az ország jogainak s a törvények erejének, azt kell mondanunk, hogy az ünnepély e két részlete egyenlő fontosságú. Amabban a nemzet ismeri el a királyt, ebben a király ismeri el a nemzetet, — kölcsönösen, mint egyenjogú alkalmatosságait a törvényhozó hatalomnak s a közös felségnek.

Olaszaink figyelmét jelen képünkkel s az arra utaló eme néhány sorral a koronázási ünnepély e fő-fontosságú mozzanatára fordítjuk.

A pesti plebánia-templom és a Duna közötti téren a legnagyobbszéri s legmeghatóbb jelenségek egyike bontakozik ki bámoló szemek előtt.

„Oh ha nekem volna most egy szavam olyan, melylyel ez egy perczet röviden rajzoljam!“

Kiáltunk föl Arany Jánossal, midőn az eskü ünnepélyes perczét akarjuk olvasóink képzeletébe varázsolni. De a mit a festő ecsete egyszerre s egy csoportozatban tár elénk: a leíró csak hosszasan egymásutánban adhatja elé.

Mintegy tizenegyedélkor, az országgyűlés mindkét házában azon tagjai, kik a koronázási menethez nem tartoztak, vagy annak díszét növelni önként nem csatlakoztak, gőzösn érkezték meg s a pesti parton kiszállva elfoglalták helyeiket a számukra fenttartott állványon. Az eskü, mint országgyűlési tény, előtűk s az ő tanúságuk mellett volt végbemenendő. A tér három oldalát elfoglaló állványok testületi meghívottakkal és küldöttekkel s egyéb nézőkkel voltak tele. A negyedik oldalon, a Duna felől, szemben a templommal, az eskü-emelvény állott, melyre szőnyeggel borított széles lépcsőzet vezetett föl, fenn is szőnyeg borította talaját s gazdagon ékített korlát vette körül.

A tér maga, különben sem fölötté tágas, egészen üres volt. Gyalogos néző-seret ide nem bocsátottak, mert a szabad térre a banderiumok s a koronázási menet kibontakoztatása s akadálytalan elléptetése végett szükség volt.

Az országgyűlés megérkezése után kevéssel

mellette tizenkét testőrrel, kik fehér hattyuprémek kék panyókát viseltek, mind szálas, szép alak, méltók, hogy a legszebb szemek legeljenek rajtuk; aztán a jászok, összesen százan, rövid róka-prémek, sajátságos mentében; végre a kis és nagy kunok, naptól barnult, természetes, erőteljes legények, egyszerű fekete vagy setétkék, ezüstgombos attilákban; ezek is százan voltak. — A jászok után, kik nagy számukkal is imponálhattak, jöttek a megyék és városok küldöttei. Köztük csak Pestéi számosabbak, a császárné színeiben; a többiekből 2, 3, 4, 6, kiket megannyi különböző, de mind ékes, gazdag és festői díszítözeik különböztettek meg. Egyik szebb, meglepőbb a másiknál. Az idegen bámulattal nézte: mily ifjusága van Magyarországnak, mily vitézek daliás alakjai követik, minden vidékről nyomon egymást; a hazafi szem büszke örömmel pihent meg rajtuk.

Ezek, meg sem állva, tovább léptettek, mert a kardvágás terén, a királydomb körül voltak felállítandók.

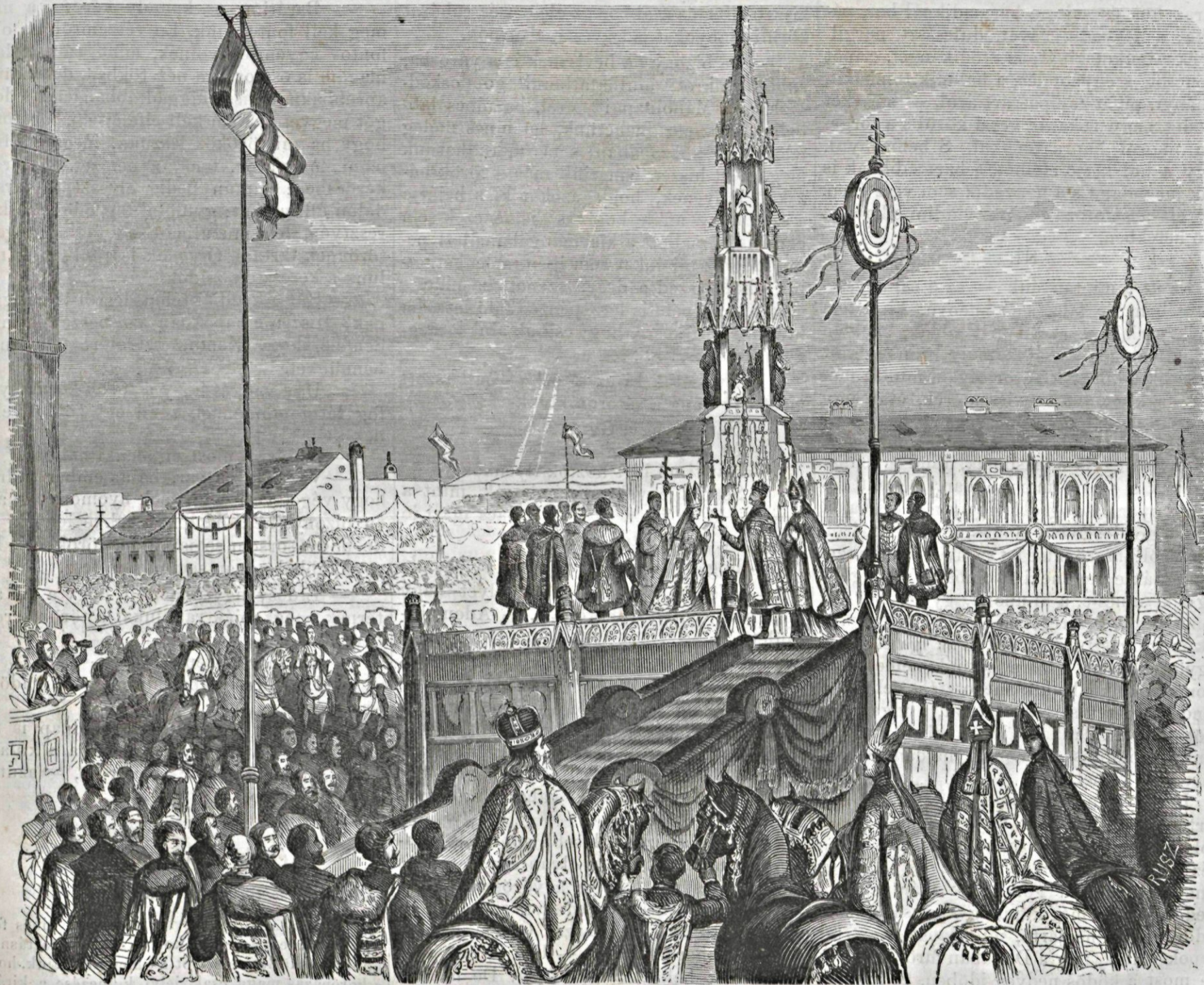
Ezek is elvonultak. De helyettök az ország főméltóságai, a rendek lovagjai és nagykeresztesei, az aranygyapjasok, a magyar birodalom mostani vagy egykori tartományainak zászlóvivői, az ország zászlós-urái, kik a koronázási jelvényeket vitték, utolsó közöttök a nádor-helyettes gróf Andrásy Gyula, nevéhez s teendőjéhez illő fényben, és végre az apostoli keresztet vivő püspök, jöttek.

Most a király, fején a koronával, vállán a palásttal. Oldalkisérétül testőrei, a párduczka-czagányval.

A főpapság is, valamint az előbbie, lóháton érkezett. Egykor így vezették dandáraikat a harczba. Azok más idők voltak.

A lovakat a csatlósok tartották. A király délözeg szürke ménét is, melyet a következő egész szertartás alatt alig lehetett féken tartani.

A király fölépelt az emelvényre. Kisérétét itt csak a helyettes nádor, az ország primása, a

Képek a koronázásról: 3. Az eskü.

megkezdődött a menet. A Duna felől, az emelvény mellett jött be a térre; mert a lánzhidon jöve át Budáról, a Danaparton jött le. Abba a negyed órába, meddig körülbelül a menet elléptetése tartott a király megérkezéig, órák vagy tán napok látványa szorult; szűk keretben, tarka, eleven, tulgazdag színezetű kép. A tér kicsiny volt arra, hogy egyszerre állhasson meg rajta az egész; de elkapráltak volna szemek, ha egyszerre kellett volna mindent felölelniük. Új és új s szebbnél szebb tárgyat nyújtott a figyelmnek és a bámulatnak minden pillanat.

Egy osztály huszárság jött legelő; méltó alakok a világhírű magyar lovasság daliás elődeihöz. Azután a törvényhatóságok banderiumai. A soft a jászok kezdtek meg; e hü és lovas nép egymaga adott majd annyi banderiumot, mint a megyék összesen. A jászok deli és köztiszteletben álló főkapitánya, gróf Ráday Gedeon, festői öltözetben, oldalán a monda által Lehelének mondott jászoktól, délözeg paripán, vezette őket,

Most a nemesek, főrendiek és képviselők csoportja következett. Ha előbb a nemzet zömét láttuk, most a történelmi családok fényes sora vonult el előttünk; azok, kiknek ősei a nemzet elsői és vezérei voltak békében és hadban s kiket egyéni érdem vagy fényes név, rang s gazdagság varázsa környezett. Ki tudná megmondani: melyik tünt ki a többi közül? Az a gróf Batthyány-e, ki arannyal áttört panczélinget viselt s kezében harczverő csákányt tartott, míg süvegén magas sástoll meredt az égnék? A négy fiatal Zichy gróf-e, képviselők mind a négyen, s deli festői alakok: József, Victor, Jenő, Nándor —? Vagy Széchenyi Béla gróf, arisztokratikus barna arczával s festői Zrinyi-jelmezében? Vagy gróf Teleki Samu, kinek fekete bársony ruháján semmi arany nem volt, csak az ósétől Teleki Mihálytól öröklött családi — roppant becsü gyémánt, mely kard-övből, mentekötőből és forgóból áll s mely egy-maga óriás kincset képvisel? Ki tudná megmondani?

miniszterek, a kalocsai érsek, s az apostoli keresztet vivő püspök képezték.

Ott állt, Isten szabad ege alatt, a nemzet színe előtt, nyilván, hogy esküt tegyen az ország alkotmányára s épségére, Isten nevében.

E perczben nagy némaság és nagy várakozás töltött el mindent. Hitük volna-e, hogy e perczet még megérjük, ama setét évek alatt? Megértük; az Isten igazságos.

A nádor helyettese az esküformát a primásnak nyújtotta át.

A király, balkezebe vevén az arany keresztet, jobb keze három ujját magasra emelvé, míg arczal keletnek fordult. S hangosan és súlyozva mondá el a nagy esküt. Halotta Isten és az ország.

Egy helyen riadó éljenzés szakította félbe. S végül, mielőtt a nádor a jelt adhatta volna az éljenzésre, kitért a nagy kiáltás: Éljen a király!

—d—r—

Komárom.

A gazdag kereskedésű Győr és a magyar papi város, Esztergom közt, borteremő halmok koszorúza terjedelmes völgyben, a Dunának dőlve fekszik Komárom, nagy városnakigénytelen,

de a legnevezetesebb vár hazánkban. A multból Komárom, kereskedését, különösen pedig hajó-építőmesterei ügyességét s az általuk épített hajók szépségét, jóságát és nagy számát méltán büszkeséggel emlegetheti; de most a régi dicsőségnek, emléken kívül, kevés maradványát találjuk. Még 1807-ben is, midőn a „révkomáromi bátorságosító intézet“ et alapították, mely, mint nyilvános, vízkáros ellen biztosító társaság, első e nemű hazai intézet volt: eléggé látszott, mennyire ismerte e város föladatát s mily igen ohajtott s igyekvet ennek eleget tenni; de a körülmények mindinkább utját állták.

A sok földrengés, mely a lakosságot annyiszor kétségbe ejtette, több nagy tűzveszély — legutóbb 1849-ben, — a környező víz áradásai, melyek közlekedésüket bizonytalanná teszik, gazdálkodásukat megzavarják: mind igen összehatottak, hogy a város fejlődése a régi alapokon, s a 11 ezernyi lakosság erejétől várható kívánt haladást ne mutathasson.

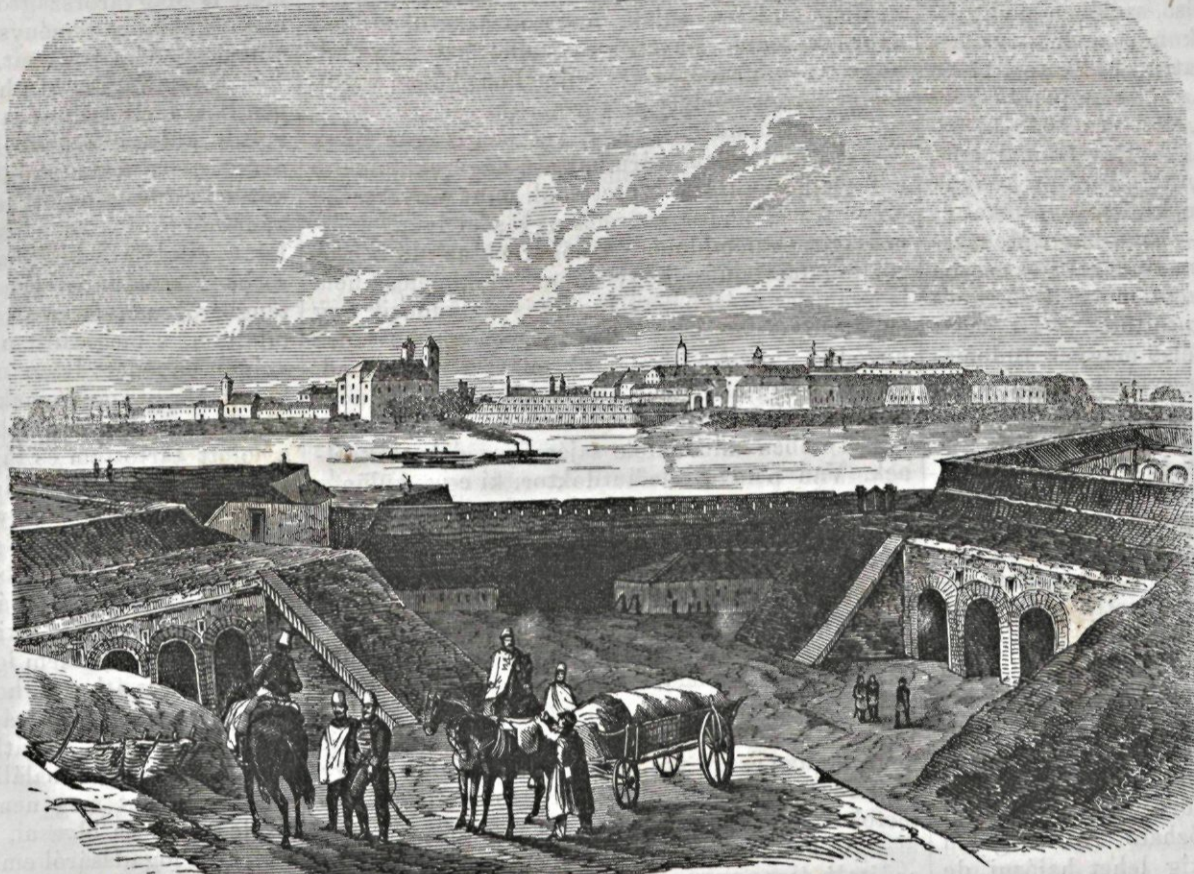
Komárom erősségének eredete a honfoglalás

dok folyvást építettek, s a lassankint országos tekintélyre vergődött vár büszkén daczolt, századokon keresztül, török, tatár, francia, s legutóbb az egész nagy osztrák sereg dühével.

Nevezetes korszakot képez e vár történetében az 1763-ik év, midőn a jun. 28 ki földrengés

— Az erősségnek egyik legzivatárosabb korszaka a forradalomba esik, s azzal végződött, hogy a várban levő magyar katonaság, meggyőződésén, hogy Magyarország szép hadseregéből már csak egyedül áll, a pusztá-harkányi egység alapján, mely 1849. szept. 27-én kelt, magát feladta.

Képzeltetni: mennyit szenvedett a város az időnkint meg-meg-újuló ostromok alatt, mint semmisíték meg tűz, ágyugolyó s a pusztítás egyéb gyilkos eszközei, valahányszor romjaiból kiemelkedve, új virágzásnak kezdett indulni! — De talán még a háboruknál is nagyobb ellensége Komáromnak a gyakori földrengés, melyeknek e város mintegy czélpontja Magyarországon. „A tornyok helyeikből megindulni látszottak, — mondja egy író az 1763-ki földrengésről, — egymáshoz ütődve, keresztjeik föld felé hajlongva, lezuhanak, falak iszonyu ropogás közt megnyiladoztak, kémények földre hulltak, ködképen szállott föl a por és elfödé a várost, s a föld megrepedezvén, tüzet lövelt ki.“ E csapás egész éven át pusztította a várost, 9 templom közül 7 össze dőlt, 279 ház

Komárom. — (Keleti Gusztáv rajza.)

alkalmával épületei mind romba dőltek, s a Vág és Duna összefolyásánál levő külső fal, a többitől elválván, 3 lábnyit süllyedt és láng, kénnel vegyes homok és víz csapott fel az ekkép támadt földnyíláson. 1783-dik apr. 22-én ismét romba dőlt a

lett rommá és 785 szenvedett sérülést.

1763-ban 160-or rendült meg a föld, következő évben 180-szor, s a rengések, hol kisebb, hol nagyobb mértékben ismétlődtek 1765. 1780. 1783. 1796. 1803. 1806. 1807. 1810. 1822. 1841. 1843.

Néger lakodalmos menet, Afrikában.

korszakába esik. Egy 1138-ki szabadalomlevél szerint Ketel vezér telepítette meg Komárom vidékét, a Kuma vize tájáról győztesen idáig hatolt magyarokkal, és Ketel fia már földvárat hánnyatott a Csallóköz déli csúcsára, a Vágnak a Dunába szakadásánál. Ez igénytelen alapon az utó-

csak imént újra fölépített vár. Ekkor egyidőre felhagytak erősítésével, területét a város lakóinak elárverezték, s midőn 1808-ban katonai tekintélyek megint védbástyául szánták az akkor nagy veszélyrel fenyegető francziák ellen, kukoricza termelt és egyéb gazdasági növény bástyáin.

1845. 1851. 1857. és 1863. években. Valóban csoda, ha a város ma már nem pusztá rom, és ha még vannak hasznos nevelési és egyéb közintézetek, mint a 130 évet alapított városi és az 1786-ban alapított polgári iskola, a javító dologház, r. kath. gimnázium és ref. gimnázium és takarékpénztár.

H I R D E T É S E K.

MOLL SEIDLITZ PORA

MOLL A.
Védjegye

Akatulyák az itt látható és hivatalosan lefektetett védjegyekkel vannak ellátva.

Külföldi jutalom - emlékéremmel a párisi világkiállításban 1856-ik évtől.

Központi szállítási rakhely a „golyához“ címzett gyógyszer-tár Bécsben.

ÓVAS. Azt tapasztalván, miszerint a Seidlitz-porok oly használati utasítványokkal adatnak el, melyek saját utasítványaimmal szóról szóra azonosok és saját nevem aláírásával vannak hamisítva, s így kúrákra nézve gyártyáimmal könnyen összetéveszthetők, — mindegyre azon észrevétellel, hogy mindenkit ezen hamisítványok megvételeitől: hogy az általam készített Seidlitzporok minden egyes skatulát, valamint az adagok papírjait hivatalosan leteteményeztettem védmarkkal vannak ellátva. **Ára egy bepecsételt eredeti katulyának 1 ft. 25 kr. — Használati utasítás minden nyelven.**

E porok rendkívül s a legkülönbözőbb esetekben bebizonyult gyógyhatásuk által minden eddig ismert házi-szerek között tagadhatatlanul az első helyet foglalják el; — mint azt sok ezer, a nagy osztrái birodalomban minden részéből került s kezzeinknél tovább: görögök, vese- és ideges bajokban, szívdobogásban, idegesség okozta főfájásban, verődulással, eszes fogfájással, végül hysteriára, bűkőre és huzamos hányásra hajlamlal stb. a legjobb sikerrel alkalmaztattak, s a legártóbb gyógyhatást eredményezték. — Az ez értelemben igen is kiterjedt levelezés számos bizonyítványt tartalmaz oly beteg részéről, kik, miután nálok minden, gyakran allopathikus és hydropathikus gyógymód eredménytelenül kimerítettek, ez egyszerű házi-szerhez folyamodtak, és ebben rongált egészségöknek helyreállítására oly soká eredménytelenül keresett gyógyszerrel megelégedtek. — Ez elismerő iratok között a társadalomnak esaknem minden osztályát, u. m. munkások, tanítók, kereskedők, iparosok, művészek, mezői gazdák, tanárok és hivatalnokok, sőt gyógyszereszek és orvosok, valamint mindkét nembeli oly egyének is képviseltek, kiknek ezelőtt még a legirihetőbb gyógyforrások sem okoztak legkisebb könnyebbülést, és kiknek egészségek csupán csak a Seidlitz-poroknak rendes használata által állítottott helyre.

PESTEN } **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik szám alatt.
UHL JÓZSEF ur kereskedésében, gránátos-utczában.

a norvégiai Bergen városból való valódi Dorsch-májhalzsírolaj is.

Ára egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr., egy kisebbnek 1 ft. a. é.

Az üvegek el vannak látva védmarkokkal és kimerítő használati utasítással. — Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és czinkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legtisztább és leghatályosabb májhalzsír-faj a Dorsch-halnak legfontosabb egybegyűjtése és kiválogatása által van meggyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az közvetlenül a természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-májhalzsírolaj Európának minden orvosi tekintélye által mint legjelesebb gyógyszer a mell- és tüdőbajokban, serophalus és rachitis, köszvény és eszű, idült bőrkítetés, szomgyuladás, ideg- és több más bajokban alkalmaztatik.

1597 (41—50)

Pezsgőborok!!

közvetlen Franciaországból vásmmentes ládákban 10 palackjával s feljebb.

Louis Roederer à Reims: carte blanche; Jacquesson et fils à Chalons; Crème de Bouzy 2 ft.

Napoleon grand vin; Moët & Chandon à Epernay; Crémant rosé 2 1/2 ft. A fentebbi fajokból 1/2 palackokban 1 1/4 ft. 2097 (11—24)

A pénzösszeg bérmentes beküldése vagy postai utánvét mellett szétküldetnek.

Floch Sándor által
Bécsben, Ober-Dobling Nr. 28.

2171 Porcellán- (2-3) ASZTALTERITÉKEK

magyar nemzeti színnel s emléképzékkel.

1 asztalteríték 6 személyre 12 ft., 12 személyre 24 ft.

1 kávé vagy tea-teríték 6 személyre 4 ft. 50 kr., 12 személyre 6 ft.

1 oval kenyérkosár 1 ft., 1 kétszakos kenyérkosár 2 ft.

1 esemegyetányér 15 kr.

Poy J. né Bécsben, Stadt, Naglergasse Nro 9, herczeg Esterházy-féle házban.

Eladó birtok.

110 hold első osztályú föld és rét, — a készülő hatvani-miskolci vasúthoz, és kápolnához 1 órányira, tízezer o. ért. ftért megvehető, — az adón kívül 6% kamatot tisztán jövedelmező U. p. Rimaszombat, Cz. A. urnak post restant. 2174 (2—2)

Schweitzeri és egyéb külföldi Havannah-szivaroknak

valódi importált

4 1/2 forinttól 68 forintig

100 darabja a vámmal együtt.

KÖNIG GYULA
szivar-beviteli-üzlete

Pesten, három korona-utca 12. sz.

Kizárólagos raktára jeles és legfinomabb török dohány-nyal töltött Szivarkáknak

a híres La Ferme-féle st.-petersburgi és moskai gyárból.

Részletes árjegyzékek ingyen. — Vidéki megbízások pontosan teljesítetnek. 2084 (6—6)

Ötödik kiadás, (magyar nyelven második.)

A nemi élet titkai s veszélyei.

Értekezések nemzés-, terhesség-, ön-fertőzés-, magömlés-, sápkór-, fehér-folyás-, közönségi tehetetlenség-, női magtalanásgról stb., ez utóbbi betegségek év- és gyógy módjairól.

Függlekkel a bujakói ragályzásról és Dr. Ródet, lyoni orvos ragályelleni legbiztosb óvszeréről,

a férfi és női ivarszerek bonctani ábráival.

Ára: 1 uforint.

Rekommandirozott keresztikésben: 20 kr. több; utóvétellel 40 kr. több.

Megrendelhető szerzőtől következő czim alatt:

Dr. Eiber V. P.
Pesten József-utca 66-ik számú 280 (12—12) saját házában.

FISCHER GUSZTÁV

színháztér, kereskedelmi banképület Pesten, ajánlja a legjutányosb szabott árak mellett egy bőven ellátott raktárt a legújabb divatu

NŐI-ÖLTÖNY-DISZTÉMENEKET MINDEN ÉV SZAKRA mindennemű szalagok, gombok, kötő- és varró angol czérnák, kötő, himző, fénylő és berlini pamutok, varró és tréma selymek, ispanh. harras, nemkülönben fehér és színes organtin, mousseline, mouls, ballet-clair, perkal, tillanglais, gyapot és czérna-csiphéket, továbbá gazdag raktárát függönytartóknak, tükörbojtóknak, esőngyűhuzóknak, csillárszíroknak, függönyen, léoni arany és ezüst-csiphék, bojtok, továbbá mindennemű butor-, kocs- és katonai paszomány-árakat, valamint minden ezen ágat illető tárgyakat nagyban és kisényben.

Szintzug található itt egy bő raktár mindennemű bélés és halcsont.

Megrendeléseket — a pénz előleges felküldése vagy utánvétel mellett gyorsan és pontosan teljesítünk.

2064 (13—20)

Előfizetési felhívás.

A „Marecusi“ című lap, melyben az Ö. Földrajz-tudományi Akadémia közlött a 20. évfolyam 1. számában, most felváltva

MÁRCIUS 15.

„Szabadság“, „Egyenlőség“, „Festivitás“

címek alatt jelenik meg minden vasárnap.

Előfizetési ára:

Egy évre	4 ft.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

Gyűjtőknek 5 példányra egy adatik. Az előfizetés e czim alatt küldendő: 2177 (2—2) Szini Károlynak, 3 korona-utca, 25. szám, Pesten.

Egy 4-6 osztályt végzett ifjút **gyógyszerész-gyakornoknak,** a vállalkozók jelentkezéseket Rimaszombathal Maléter Sándor gyógyszerészhez küldjék, ki a feltételeket az illetékel tudatni megkeresésére után kész. Maléter Sándor. 2180 (1—8)

Előfizetési hirdetés

FALUSI GAZDA

1867. évi 7-ik évfolyamának II. felére.

Folyó évi július kezdetével „Falusi Gazdánk“ hetedik évfolyamának második felébe lép.

A lefolyt évek, úgy hisszük, szükségtelemné teszik a hosszás és részletes program szerkesztését, s mi inkább a már ismert irány, mint a még betöltendő jövő által iparkodunk t. gazdaközönségünk figyelmét kiérdemelni.

Törökülésünk, tendenciánk mint eddig, úgy jövőre is mindenkor gazdaszatunk és ezzel kapcsolatban jobbléteink felvirágoztatására irányoztatik, szemelőtt tartva gazdátársaink igényeinek, a lehetőleg megfelelni, respective azokat kielégíteni.

Hogy ezen törekvésünket kitelhetőleg megközelíthessük, több helyről érkezett megkeresések folytán tudatjuk t. olvasóközönségünkkel, miszerint lapunk eddigi megjelenését háromszori megjelenésre változtatunk át, a régi igen csekélyre szabott ár mellett. Nem tekintve az által reánk háramló kiadások öregbedését, tisztán gazdaszatunk előhaladását tartva szemünk előtt, azon reményben, miszerint kivivandjuk a t. gazdaközönség méltánylását s tömeges pártfogását.

Egyik legmelegebb oahjtásunk volna az, vajha mielőbb azon anyagi helyzetbe juthatnánk, hogy lapunkat hetilappá alakíthatnánk vissza! Ennek valóistása pedig a mélyen tisztelt gazdaközönségünk elismerő figyelmétől s pártfogásától függ.

Most, midőn hazai közügyeink végre valahára rendezettebb állapotba jutottak; midőn a lefolyt sanyaruságok után újra hajmalodni kezd, mind socialis, mind anyagi érdekeink terén: azon megnyugtató remény által buzdítottunk, miszerint közmevelődésünk előmozdítására szánt törekvésünk tisztelt olvasóközönségünknek meleg pártfogásával találkozzand.

Midőn tehát Falusi Gazdánkat mint gazdaszatunk közlönyét a mélyen tisztelt gazdaközönségünk pártfogásába ajánlanduk, maradjon hő tisztelettel Pest, június 1. 1867.

Heckenast Gusztáv, kiadó tulajdonos
Jesko Gusztáv, szerkesztő.

Július 1-től lapunk havonként háromszor jelenik meg, és pedig a hónap minden 10, 20 és 30-ik napján.

Előfizetési díj a régi; és pedig:

Egész évre	4 forint
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

Teljes számú példányokkal, január 1-től kezdve szolgálhatunk.

A „Falusi Gazda“ kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

Előfizetési felhívás

MAGYAR UJSÁG

f. évi július — deczemberi folyamára.

Előfizetési feltételek:

Postán küldve:

Egy óra	1 ft. 50 kr.
Három óra (július—szeptember)	4 „ 50
Hat óra (július—deczember)	9 „ —

Buda-Pesten házhoz hordatva:

Egy óra	1 ft. 40 kr.
Három óra (július—szeptember)	4 „ —
Hat óra (július—deczember)	8 „ —

Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk. — A pénz levelek bérmentes küldése kéreik.

Az előfizetések, bármikor érkeznek, mindig a hó elejétől számítatnak. Pest, június hó 1867.

Heckenast Gusztáv, kiadó-tulajdonos. **A Magyar Ujság** kiadó-hivatala egyetem-utca 4. sz.

Eredeti kiadás.

KOSSUTH LAJOS

nyílt levele **DEÁK FERENCZHEZ,** megrendelhető az alulírtál magyar vagy német kiadásban **50 db. 2 forint, 100 db. 4 forint.**

Heckenast Gusztáv könyvnyomdája
Pesten, egyetem-utca 4. szám.

Előfizetési felhívás

DIVATVILÁG

szépirodalmi, ismeretterjesztő és divatlap
1867. évi 2-ik félévi folyamára.

Azon t. előfizetőink és előfizetőink számára, kik egy divatlappal egyszersmind gazdag tartalmu mulattató olvasmányokat is igényelnének, oly intézkedést tettünk, mely bizonyára nagy tetszéssel fog találokzni.

A „Divatvilág“ gal összekötöttük ugyanis a már két év óta fönálló „Regelő“ című regény- és beszédfolyóiratot, azok részére, kik mind a két lapot egyszerre megrendelik, az előfizetési árt alábbszállítván.

Mint hogy a „Regelő“ című folyóirat már két év óta a közönség legnagyobb tetszésének örvend s az egész országban elterjedve előnyösen ismertetik: csak röviden vázoljuk tartalmát és irányát.

A „Regelő“ megjelenik havonként kétszer, 15-én és 30 án, a legnagyobb 8-adrét alaku s 128 hasábos füzetekben.

Benne csak oly regények, elbeszélések, novellák, utazási kalendok stb. közöltetnek, melyek általánosan kedveltek s a legérdekfeszítőbbek. — A nyomtatás gazdaságos beosztása folytán egy évfolyam anyai olvasmányt tartalmaz, a mennyit 30-40 közönséges 8-réti kötet, s így a „Regelő“ feladatának és jelmondatának: „Jó és olesó olvasmány!“ mindig megfelelt s ezután is meg fog felelni.

Minden évfolyam két kisebb vagy egy nagy képet hozand műlapul, e műlapot a „Divatvilág“ összes előfizetői is, a szállítási költség lefizetése mellett, ingyen kapják meg.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK

a „Divatvilág“-ra külön, — és a „Divatvilág“- s a „Regelő“-re együttesen:

Előfizetési ár a „Divatvilág“-ra egész évre 8 ft., félévre 4 ft., negyedévre 2 ft. Azon előfizetők számára pedig, kik a „Regelő“ című mulattató tartalommal megjelenő folyóiratot is járatták, a „Divatvilág“ egész évre csak 6 ft., félévre 3 ft., negyedévre 1 ft. 50 kr.

Tehát a „Divatvilág“ és a „Regelő“ együttesen megrendelhető egész évre 12 ft., félévre 6 ft., negyedévre 3 ft.

Gyűjtőknek minden tíz, egyszersre beküldött előfizető után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Az előfizetési pénzek a „Divatvilág“ kiadó-hivatalába (egyetem-utca 4. sz. a.) küldendők; a „Divatvilág“-ot illető egyéb levelek pedig a szerkesztőséghez (József-külváros, ósz-utca, 4-ik sz., földszint) czimzendők.

Kelt Pesten, jun. hó 8-án 1867.

A „Divatvilág“ kiadó-hivatala
Pest, egyetem-utca 4. sz. alatt.

A két lap együtt: Félévre 5 forint.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Egy lap külön: Félévre 3 forint.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1867. második félelvi folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai tartalmu két hetilap. — Az egyik eredeti képekkel dúsan illusztrálva, a másik „Országgyűlési beszédár”-ral bővítve.)

Kiadja Heckenast Gusztáv.

Szerkeszti Nagy Miklós.

Főmunkatárs: a „Vasárnapi Ujság”-nál Szász Károly; a „Politikai Ujdonságok”-nál Pálffy Albert.

A jelen mozgalmas és várakozásteljes időben, midőn minden nap új mozzanatokat hoz alkotmányos fejlődésünk folyamában...

A közelgő új félélvi ismét föl hívjuk előfizetésre a t. olvasóközönséget, s ajánljuk ez ikervállalatot, mely ugy tartalma, mint képei által közkedveséget vívott ki magának...

A két lap öszhangzó tartalmánál fogva magában egyesít minden hasznos tudvalót, s olesó áránál fogva minden osztálybeli, olvasni szerető ember által könnyen megrendelhető.

Előfizetési feltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:

Félévre (július—december) 5 forint.

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Félévre (július—december) 3 forint.

Félévre július—december) 3 forint.

A három forintos előfizetéseknél viglágosan kiírandó, vajjon csupán a Vasárnapi Ujság vagy csupán a Politikai Ujdonságok kívántatnak-e?

A „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok,” mint legelterjedtebb lapok Buda-Pesten s a vidéken, a t. cz. közönség, kereskedelmi testületek, vállalkozók, gyárosok s iparizók hirdetményeinek fölvetelére s közlésére is ajánltatnak.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pesten, egyetem-utca 4-dik szám.)

ZUHANYOK.

A legoészlerőbb a mi mostanáig e szakban fölálltatott, az énal-talam ujonnan készített kézi zuhany, mely egyszerű és olesóságá miatt a többieket fölülmulja.

1 ft. 50 kr. beküldésével azonnal postán elküldetik. Minden e tárgyhoz tartozandó munkákról rajzok és árjegyzékekkel kívánatra azonnal szolgálhatok.

Pest, nácor-utca 13. sz. Veiner Mór.

FIGYELEMREMÉLTÓ!

Legoelsőbb forrása valódi ékszereknek (2/3 árral olesőbb mint minden ékszerárúsnál), melyek a legujabb találmány szerint ezüstből készülvé és 3-as számú aranyval borítva (nem aranyozva); izlésre s tartósságra nézve az igazi nehéz aranyékszert meghaladják.

Table with 2 columns: Item name and price. Includes Mellgombok párja, Karpereczek, Mindennemű gyűrűk, Függek s mellők külön mindig a garnitúra fele árért adának, Mellők fenyképek számára, Medallionok, Minden nagyságban kereszték, Gyermekfüggők.

Egyedüli raktár SARKANY J. S.-nél Pesten, a Deák Ferencz-utca és váci-utca sarkán.

Minden darab a cs. kir. ércvizsgáló hivatal bélyegével ellátva. Megrendelések utánvétel mellett pontosan eszközöltetnek.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1867 (egyetem-utca 4-dik szám alatt.)

EISENHALTIGER CHINA-SYRUP VON GRIMAULT & CO APOTHEKER, PARIS

Ezen gyógyszer, tiszta s tetszetős külformájában egyesíti a chinát mint a legkitünőbb szongító szert, mely egyáltalában ismeretes, s a vasat mint vérünk alapelemét, E tények nyomán a legoelsőbb párisi orvosok által vétetik használatba sápkörös esetekben, a fiatal nőnem kifejlődése előmozdításában, és hogy az elvesztett organismusnak elementumai ismét visszaadassanak; eltávolít némely elviselhetlen gyomorfájdalmakat, melyek vérszegénység vagy fehérfolyásból származnak, melyeknek leggyakrabban a nőnem van alávetve; rendezi és könnyíti a havi folyást, s nagy előnnyel használhatik vizenyös vértüknél és skrofulás gyermekeknel; előmozdítja az étvágyat s emésztést s különösen oly személyekre nézve hathatós szer, melyeknél erőltetett munka utáni vérszegénységből, betegségekkel s hosszantartó felidülésből származnak. Azért a sikeres eredmények magukra soha sem várakoztatnak. — A főraktár egész Magyarországra nézve: Török József gyógyszerész urnál Pesten, király-utca 7-dik sz. a. 1866 (7-12)

Árjegyzék POLLAK MORICZ papirkereskedéséből

Table with 2 columns: Paper type and price. Includes 100 levélpapír névvel, 100 finomabb, 100 legfinomabb, 100 szines levélpapír névvel, 100 finomabb, 100 legfinomabb, 100 levélpapír monogrammal minden színben, angol papír, 100 db. levélpapír gyászfoglaltványval s névvel, Ugyanaz gyászmonogrammal, 100 db. magasnyomású látogatásijegy 1, 2, vagy 3-soros, 100 db. könyomatu látogatásijegy 1, 2, vagy 3-soros, koronával vagy cimzerrel, 100 db. könyomatu látogatásijegy vastag papírral, 1, 2, vagy 3-soros, koronával vagy cimzerrel, 1000 „ pecsétölőmark, tetszészerinti betűkkel vagy cimzerrel minden színben, 1000 „ Vidéki megrendelések — hogyha azok kellő utasítással el vannak látva, postai utánvét mellett gyorsan s pontosan eszközöltetnek.

Pest, juniushó 1867.

Az első magyar független felelős miniszterium.

1848! — Ez annyit s oly méltán emlegetett, oly mély sohajokkal kísért s annyi vágygyal viszoahajtott év emléke, eszméiből megtestesülvé tünk föl előttünk, midőn e képre tekintünk.

Itt vannak egy csoportban azon férfiak, kik ama nagy elvnek: a felelős parlamenti kormányzatnak első képviselői voltak hazánkban; kik legtöbbször magok voltak ez elvnek kivívói s mártírjai is; kiket a nemzet örömjaja kísért az első nemzeti kormány magas polczára, magasabbra a nemzet lelkesedésében még, mint az államlépcsőzeten; kiket a köz-bizalom támogatott e magas polczon; de kiket, a közdelem után legtöbbször gyászos sors sodort el...

Öt a kilencz közül nem él már. Gyászfátyol képeiket, emléköket a dicsőség fényköré folyja körül. Négy él még. De egyik, távol a hazától, a számkivetés szomorú magányában, testben laukadva, lélekben épen még, bár reményekben megfogyva... a másik itthon, de egy tébolyda mélyében, öntudat, önérzet nélkül, nem örülve semminek, nem tehetve többé semmit.

Mindnyája közül csak kettőt birhatunk s mondhatunk igazán magunkénak: egyiket, kinek képét mostani kormányfőiraink képcsarnokában is ott találjuk, e szellemzős érzesteli arccal, ez öök-ifju s mindig mozgékony és tevékeny lélekkel; másikat, a haza bölcsét, mostani átalakulatlásunk kivívóját s feltétlen bizalommal követett vezérét.

Tizenhatsz év mily rettetenes pusztítást tesz az emberekben; s a nagyok sincsenek kivéve a köz-törvény alól. Sőt! — A villám hamarabb éri magas sudár a tetőn, mint a satnya fűzfát a laposban.

Öt érte legelőbb — ezt a büszke főt, kinek öskori nemes arca kisugárzik most is a többi közül. Gróf Batthyány Lajos, az első magyar miniszterium elnöke életében, halálában a hazáé, hiven követte büszke jelszavát: viam meam persequor! (én megyek a magam utján!) Ment a maga utján, és sem a hatalom ránczba szedett homloka, sem a túlszásokat követelő néplárma őt ez utról soha le nem térítette. Első ifjúságában, csaknem idegen nevelést nyerve, a katonaság németes soraiba lépve, magának kelle másodsor magyarrá szülnie át magát. S magyar lón, testestül, lelkes-tül. Oda hagyta a katonaságot, átvette birtokait, rendbe hozta azokat, magyar főurhoz illő helyzetbe tette magát s föllepített a politikai pályára, melyben őseihez s önmagához méltó szerep várt reá.

A pozsonyi országgyűlés felső-házában csakhamar vezére lón a még akkor kisszámú főrendi ellenzéknek; de a kevés számnak is súlyt kölcsön-zött az ő neve, jelleme, tekintélye. Az alsó-ház erősebb ellenzékének elvei mellett erénytelenül küzdött ő a csökönys maradás emberei között és ellen a felső-házban és a társadalomban. Az egész országban az ellenzék párt őt vallotta egyik vezérének. Kossuthal és Deákkal együtt. S midőn az 1848-ki vívmányok folytán az ország legkitünőbb férfiból alakult meg a felelős nemzeti

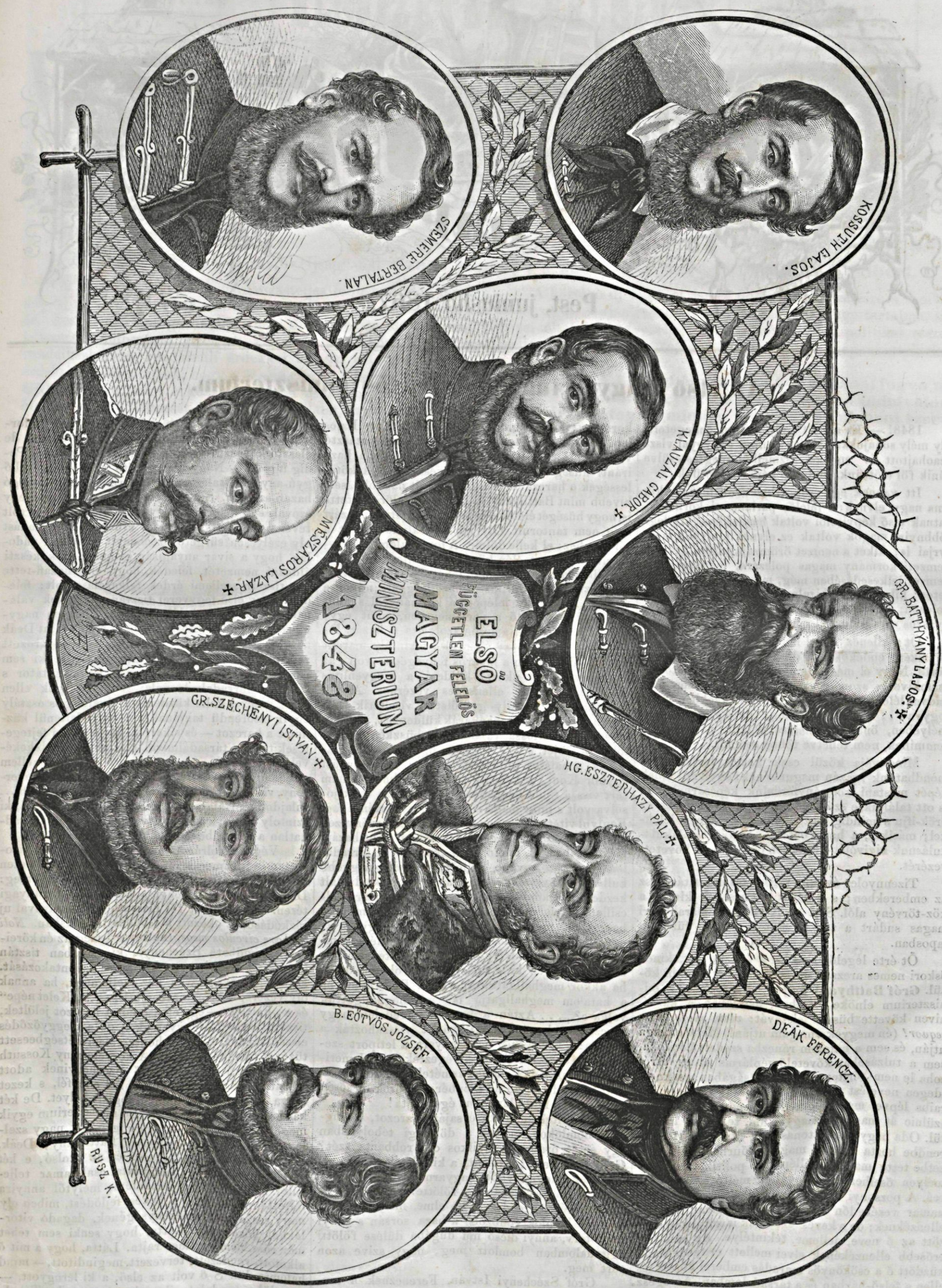
kormány: annak elnöke csak Batthyány Lajos lehetett. A bekövetkezett események borzasztó válság felé ragadták a hazát. A trón és a haza iránti hűség súlyos összeütközésbe jött. A kötelességek e harcában senki sem volt nagyobb, sem hivebb mint Batthyány Lajos; s bár előre sejtette is, hogy hűségét életével kellendő megfizetnie, ő azért meg nem tántorult. Oly hű a királyhoz, mint a törvényhez: el kelle dőnie. A forradalomba kényszerített nemzet élén küzdött az ellenkező hatások ellen mindaddig, míg lehetségesnek látszott kiegyeztetni a loyaltitást a hazafisággal; mikor e remény megszűnt, lelépett a kormányról s mint egyszerű képviselő a parlamentben, mint egyszerű katoná a csatamezőn szolgált a hazát. De ha nem is a kormány élén: első tekintély maradt a hazában. Midőn a főúras fenyegetve volt, az országgyűlés őt akarta küldeni a kiegyenlítés megkísértésére az ellenséges vezérhez. A kik tudták, hogy ez mily gyűlölettel viseltetik Batthyány iránt, ellenezni akarák küldetését, a veszélyessé — halálössá válandót: ő büszkén vetette föl dicső fejét, s ugy fogadta, ugy követelte magának a halálos küldetést, mint a bárd-csapást egykor Kont, a kemény vitéz. — Elment s nem tért vissza többé szabadon. Ugy történt, mint jó-solva volt s mint maga is tudá, hogy történni fog. Foglyul vitetett ki a hazából s idegen törvényeszek elébe állítottat — melynek azonban, mint hazája törvényéhez hű, felelői sem akart. — A forradalom azonban tovább zajlott; nagyobb-nagyobb hullámokat vetett; a magyar fegyverek diadalt kezdetek diadalra aratni. Ismét egy percze föl-csillant a remény — nem az élethez, hanem hogy használhat még hazájának. Érezte, hogy ő az egyetlen, ki még most is kibékíltethető a nemzetet a dynastiával. S e büszke, önérzetes reményt illetékes helyen ki s fejezte. Hoz volnánk most, ha akkor meghallgatott volna! De vajon, ha a hatalom meghallgatja is: mi meghallgattuk volna-e? ... Aztán a nemzeti önvédelem nagy harcában elesünk. Batthyányt visszahozták a hazába: a vérbe fult, az elsanyart, a leiport szegény hazába. Elitelték; kivégezték... Ismeritek a gyászos dalt, minek ismételném? Nevén fát-tyol leng; de sirján nő a babér s az örök dicsőség soha el nem mulo lángokat éget rajta!

Ismeritek mellette e sajátos arczot, e lángeszű homlokot, melyet a döbbling tébolydában egy sötét órában a gyilkos csó robbanta szét? Gróf Széchenyi István, a kit életében már elneveztek a legnagyobb magyarnak, s halálakor az egész ország gyászban állt fölötte! Elméje, a legnagyobb és legrendezettebb elme, melyet valaha magyar homlok fűdözött, a haza sorsán s annyi nagy terv, annyi dicső mű dugába dülése fölötti aggodalomban bomlott meg, nagy szive azon tört meg.

Gróf Széchenyi István, Ferencznek a muzeum alapítójának fia, kora ifjúságában szintén a katonai pályára lépett. Es senki sem hitte volna, hogy e katonatiszt, ki lipsei csatában mint galoppin tüntette ki magát s az 1825-ki ország-

gyűlésen egyenruhásan jelent meg: még reformatorrá legyen, s hatalmas szellemét keserű, de élesztő kovászul vesse a nemzeti tepszedésbe. Pedig ugy lett. Nagy Pál gyujtó szónoklata kellő gyű-anagyot talált a katonaruha alatt dobogó hazafi-szívben. S a magyar akademia alapja, egy szóval, egy nemes és nagyszerű áldozattal le volt téve. Azok, a kik az anyagi érdekeket s haladást oly erélyesen sürgető Széchenyi annyiszor vádoló-lák, hogy a sivar anyagiság mammonának készíti áldozni nemzetét, feledék, hogy első hazafi-tette egy tisztán szellemi érdek felkarolása volt; feledék: hogy első fegyverei tisztán szellemiek valónak, — könyvei. A Hitel, Világ, Stadium nagyszerű reformot indítottak meg; s előbb, mint Deák az országgyűléseken, Széchenyi már határozott reformer volt; s Kossuth nevéét még senki sem ismerte, midőn Széchenyi már nagy agitátor s szellemi forradalmár vala. A kiváltságok ellen nagy harcot kelle küzdenie a kiváltságos osztály egyik elsőrendű tagjának s ő erénytelenül küzdötte a harcot — és sikerrel. Majd a jogi fejtegetések terét a társadalommal s az anyagi érdekeké-vel cserélte föl, — nagy, teremő és életős szellem mindenütt. Az országban minden kaszinó löver-seny, vasut, gőzhajózás, folyam-szabályozás stb... tulajdonképi alapítóját azon férfuban tiszteli, ki szintoly kifogyhatlan volt eszmékben, mint fáradhatlan a kivitelben.

Vége a fölrazott nemzet biztosan s határozottan indult meg a reformok utján; a vezérletlen két nagy szellem egyenlően osztozhatott meg: Deák a jogi, Széchenyi a társadalmi és anyagi téren. Ekkor lépett föl Kossuth s lángszavával új rázkódásokat okozott a csöndes haladásban. Noli turbare circulos meos, (ne zavard meg az én köreimet), mondhatta Széchenyi, ki magában tisztán látta saját tervét s azok sikeres lebontakozását. De ki parancsolhat a köz-szellemnek, ha annak oly vezére, akad mint Kossuth? — A „Kelet népe” és a „Felelet” — egy elkezeredett harcot jelöltek, tisztán szellemi fegyverekkel, de a meggyőződés elszántságával s a föltö hánszerelem kétségbeesett tüzevel mindkét részről. A közvélemény Kossuth részén volt, — a jövőd Széchenyinek adott igazat. 1848-ban kibékült a két ellenfél, s kezét fogva, egy miniszteriumban foglalt helyet. De két kard, egy hüvelyben! Az első miniszterium egyik megőlö betije az volt, hogy igen sok nagy szellem volt benne. Széchenyi, Batthyány, Deák, Kossuth, — s kivált az első és az utolsó, e két szélsőség. Széchenyi baljósaiati csakhamar teljesülni kezdettek. A forradalom, melytől annyira föllette nemzetét s a békés fejlődést, miben oly nagy része vala tevékenységének, dagadó vitor-lákkal közlekedett. Látta, hogy senki sem tehet már róla, nem segíthet rajta. Látta, hogy a mit ő alkotott, rendezett, tervezett, megindított, — mind halomra dül. S ő volt az első, a ki lerogyott, — egyedül e gondolat a döbbling magánygyinteztetbe vitetett. Tizenkét évet töltött itt. Utolsó éveiben mind inkább és inkább visszatért régi eszmélete,

elméje, szellemi ereje. A Bach-kormány eszevesztett gazdálkodása ellen írta utolsó könyvét, erősebb, maróbb, kíméletlenebb éllel, mint irt valaha, — természetesen, mert akkor az aggódo szeretet adta kezébe az ostort, most a mély gyűlölet vezette kezét. Azonban, midőn ama veszélyes rendszernek, mely a birodalmat s hazánkat a romlás szélére vezette, megadta a kegyeleműdést, — midőn a jobb létre visszatérés első reményei kezdettek derülni, — az 1860-diki husvét vasárnapja reggelén — egy borzasztó elszánás véget vetett életének. Mint élete: halála is használt a hazának. A roppant közszellem, mely sirja körül hangosan nyilatkozik, meggyőze magunkat, meg-

hamvat sem a katonai szabályzat, sem a hazától való távollét. A magyar nyelv, nemzetiség és irodalom iránti érdeklődést folytonosan ápolta lelkében, sőt türes idejében, a fegyver ha pihenhetett, forgatta a tollat is; s a magyar akadémia, a többnyire külföldön (Olaszországban) levő katonát, lev. tagjai közé sorozta. Hogy valódi írói tehetség volt, a legjavából, azt csak most tudjuk, halála után megjelent önéletrajza-, levelei- s emlékirataiból. Az 1848-diki átalakulás Olaszországban, egy huszárezred élén találta Mészáros. Itt érte a meglepő királyi parancs, mely őt, mint magyar honvédelmi minisztert hazájába szólította. A becsületes, kétségbevonhatlan hazafiságu katona egy-

kész mindenre, ha a haza szolgálata parancsolt. Világos után bujdosnia kellett. Törökországban, Angliában, Amerikában, — mindenütt tiszteletet szerzett a magyar névnek, nemes, salakatlan jellemével, igénytelen egyszerű nagyságában. Az új világban meghonosulni nem bírván, bár haza nem jöhetett, közeledni kívánt legalább hona határaihoz. Visszatért Európába. Genfben szándékozott; de Angliában betegség szegzé ágyba... S porai ott nyugosznak a vendégszerető Albion földében; ott porlad a szív, mely két szentséget tartott imádvá: a becsületet és a hazát.

Két képre vetődik még a halál gyászárnyéka: egy hatalmas és roppant birtoku főúrára, s egy-

A SZÁMÚZETÉS B E N .

győző elleneinket, hogy még élünk, hogy még hatalom vagyunk. S ő mosolyogva és kibékítve nézhetett alá e népre, mely úgy ünneplé nagy és hű fiát, mint őt a magyar.

Mészáros Lázár az első magyar hadügyminiszter itt mellette, ez a félig katonás, félig táblabíró, de egészen becsületes és magyaros arc. Kigondolta volna, ő maga nagy igénytelen-ségében legkevésbé, midőn a katonai pályára lépett, egyedül szorgalma, nemes jelleme s hősiesége által ezredességig emelkedett, hogy még magyar hadügyminiszter, s egy forradalmi hadjárat egyik intézője váljék belőle? ... Mészáros Lázár Baján született, fiatal korában lón katona, de hazájáért lángoló szívére egy perzig sem borított

szere megnyerte a nemzet közbizalmát. A kormányzatra azonban nehéz idők következtek; ő a miniszteriumban, a Bathyány és Deák által képviselt közép irányhoz csatlakozott. Azonközben fegyverkezni kellett. A nemzetőrök — az alvidéki lázadók ellen — mozgósítottak; az ország északi s nyugati szélein is megkezdődött a harc függetlenségünk s jogaink ellen. A honvéd zászlóaljakat egyre-másra szervezték. S Mészáros, szegény, balsejtelmekkel, de egy perzig is meg nem tántorult hazafi hűséggel — az utolsó perzig megállta helyét ügyünk majd dicső, majd kétségbeesett harcában. Ha kelle vezér, ha kelle hadügyminiszter, ha kelle tervkészítő, ha kelle a versengő vezérek békítője vagy közvetítője, — minden volt,

egyszerű, de annál nagyobb szívű táblabíróra; a miniszteri széken összetalálkoztak.

Amaz **herceg Eszterházy Pál**, az 1848-ki miniszteriumban a király oldala melletti miniszter. Kora ifjúságában a diplomatai pályára lépett, melyre családi összeköttetései, nagy neve, roppant vagyona, tehetségei s finomsága egyaránt alkalmassá tették, s mint egy akkori ismeretes népköltemény mondá:

„... mint a pisztoly a tokban,
Otthon volt ő minden udvari titokban.“

1810-ben követ volt a drezdai udvarnál, később az európai általános restauráció után, rendkívüli nagykövet lett a londoni udvarnál, hol 1830-tól

Pest, július 7-én 1867.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok illetőleg: Egy, négyezer hasábjott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyomatot elfogad Bécsben: Oppellik Alajos, Wollzeile No. 22. és Hansenstein és Vogler, Wollzeile No. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 ujkr.

Lukács Dénes.

Sokszor érte a történetírókat azon vád, hogy míg a csattanós eseményeket s azok tényezőit a legapróbb részletekig megismertették: a lármat nem ütött szerény munkásokat, nagyobb horderejű fáradásuk mellett is feledék. Vádolhatók az 1848—49-ki magyar szabadságharcz íróit is, hogy miért nem emlékeztek meg érdeme szerint a férfúrók, kinek nevét ismertetésünk fölöttük, ha nem tudók, hogy mily nehéz az események áramlatában a mozgás alkatrészeit elemezni s a működő erőket egyenkint fölismerni. Ezért kötelessége mindenkinek, hogy a történetíró nehéz föladata könnyítéséhez adatokkal járuljon: hadd legyen a történet minden oldalról lehetőleg megvilágítva. Jelen sorokkal ezen kötelességnek akarunk részünkről eleget tenni.

A forradalom, kitérősekor, ugyszólván csak nyers anyagait találta egy még szervezendő honvédelemnek; s a mi legkevesébb volt készen, az a hadviselés legfontosabb eleme: a tüzéség volt. Lukács Dénes legfőbb érdemét egyszerre megjelölhetjük: a magyar honvédtüzéség gyors és czélszerű szervezésében senkinek sem volt nagyobb része, mint neki. Voltak ugyan magánál a tüzéségnél is már kezdetben a Lukácséval hasonlón s később az övénel hangsúlyosabbá vált nevek s számosan voltak a táborozások veszélyei közt nagyobb hirre emelkedett, a közeliismerés által jobban méltányolt egyéniségek; de az ügynek buzgóbb hive, fáradhatatlanabb bajnoka bizonyára senki.

Midőn Mack és Psotta neveit, később másokéit fennen hirdették az országban: Lukácsról hallgatott az ének s neki soha sem jutott eszébe, hogy követelné a dicsőségből azon részt, melyet pedig senki meg nem tagadhatott volna tőle, legkevésbé azok, kiket a hír leginkább fölmagasztalt; mert azok legjobban tudhaták, hogy a mit ők tettek, azt Lukács is ép oly jól elvégezné vala; Lukács

pedig ezalatt oly dolgokat művelt, melyek kivételére vele hasonló képességgel egyikök sem birt. A honvéd tüzéség igazgatása jobb, biztosabb kezekbe nem tétethetett s ő, az igénytelen és jó hazafi, ott szolgált a hazának, hol legszükségesebbnek vélték. Tudta, hogy másoké lesz a dicsőség; önzéstelenül mégis a hálátlanabb és fáradtságosabb térre lépett s az egész háboru folytán az igazgatóság nehéz gondjaival küzdött. Ő vett legnagyobb részt azon tüzéségi kézikönyv kidolgozásában, mely honvédeknek oly hasznos kalauza volt. Ő volt, ki

emelte a tökélynek, mely mindenkit méltó bámulattal töltött el.

Mennyiszter tanusított a löszerek készítése s kiszolgáltatása körül minden várakozást meghaladó gyorsaságot! Mily bizonyos volt adott szava, ha a történekekben megszorult tábornokok sürgetésére az aggódo kormány az ő igéreteiben keresett vigasztalást! — Erélyét, ügyességét bámulni kellett, ha láttuk, mint siet kora hajnaltól késő estig, gyakran a jövő nap virradatáig, egyik gyakorlótérrel a másikra, majd a löszerkészítéshez, majd a készletek megtekintéséhez s elszállításához, majd ismét íróasztalához, mindenütt lehetőleg gyorsan megvezte. A hol megfordult, egy percz alatt átpillantá az egészet s tanácsa és utmutatásai, vagy ha kellett, tomulatai, de mindig emberséges feddése mindenütt kellő nyomot hagyott maga után.

Nem volt az ezerek között, kik vele érintkezésben voltak, egy sem, kik emberséges jó indulata meg ne nyert volna; még a foglyok közt sem volt, kiket pedig kellő figyelem alatt tartott, ki nagyrabesülését megtagadhatta volna tőle. És mint szerették őt a fiatalzerek, a 12—14 éves gyutacsgyártó gyerkőczök, kik közül sokan csak ezredes bácsi-nak nevezék. Mennyiszter kereste föl ő is őket, ha szórakozni akart. Köriükben találta nyugperczéit; holott itt is folyton foglalkozott. Majdnem egyenkint el-leste munkaképességüket s ennek alapján gyakran el-elcseréltette egyik-másikkal íhelyét, hogy ez attól vagy amaz ettől tanuljon ügyességet, szorgalmat. Ennyi munka között ő, ki

1848 októberében még csak törte a magyar nyelvet, — mert bár törzskös magyar, nagyváradi származású, de kora gyermekégekben katonai nevelésbe kerülve, gyakorlatából csaknem egészen kiesett, — 1849 tavaszára annyira belegyakorolta magát ismét, hogy folyvást és jól beszélt és irt magyarul.

LUKÁCS DÉNES.

38-ig nagy részt vett az európai béke fenntartásában. Kangjához illő, sőt azt felülmúló fényűzése világhírűvé tette a büszke magyar dynastát, de megvetette egyszersmind, fájdalom, anyagi romlása alapját is. 1842-ben lemondván nagyköveti állásáról, a magán-életbe vonult, honnan — főispánságát kivéve — csak akkor lépett ki megint, midőn Batthyány e fényes nevet is meg akarván nyerni kormányának, őt a miniszterségre szólította. Fájdalom, a kifejlődött körülmények balvégzetes fordulatait meggátolni képes nem lehetett. Szeptember első napjaiban letette miniszteri tárcáját s megint visszalépett a magánéletbe, melyben meg is maradt haláláig. Késő vénységében, elaggyva, megtörve a család vagyoni romlásának egyre fenyegetőbb voltától, ment sírjába, magával vive egy fényes múlt nagy emlékeit.

Klauzál Gábor a másik. A megyei élet egyik alapos, törvényismerő és gyakorlati tapintatu, szabadelmű bajnoka, a pozsonyi sérelmi és reform-országgyűlések egyik kiváló ellenzéki férfia, egy ideig, Deák távollétében, az ellenzék vezére, az 1848-ki kormányban az ipar, kereskedelem és közgazdaság minisztere, 1861-ben és 1865-ben képviselő, mindig s mindenütt Deák oldala mellett, ennek leghivebb barátja, küzdelmei osztályosa. A pozsonyi országgyűléseken gyakran hallatszott egy tiszta és mély hazafi-szívből eredő s minden szívet és velőt megrázó hangja a hazafi-fájdalom rezgő hangja, a jogvédelem erélyes — néha szenvedélyes, de soha túlzásokba nem csapó hangja: Klauzál Gáboré. Mint státuszférfi és politikus a megyei élet emlőin növekedett ugyan, de látkörét európai utazás, széles terjedelmű tanulmányozás s a külföldi állapotok gondos vizsgálata által szélesítette; mint ember tiszta lelki, a becsületességnek és egyenességnek példányképe, méltó párja Deáknak, egyaránt a szív és az ész embere. A jelenlegi országgyűlés múlt évi elnapolása alatt érte utól a halat az utóbbi időben sokat betegeskedőt. S midőn az országgyűlés ismét egybeüült, őt már nem találta a küzdők sorában.

Az első magyar miniszterium még életben levő négy tagja közül először is Kosuth Lajosra fordul tekintetünk; azon férfura, kiről Deák a közösügyek fölötti tárgyalások alkalmával az 1848-diki nagy nemzeti átalakulásról szólván, így nyilatkozott: „Ha akkor az országgyűlés, ragaszkodva ősi arisztokratikus intézményeinkhez, szabadná nem teszi a népet és a földet, nem osztózik a néppel jogokban és terhekben, ha szélesebb alapra nem fekteti az alkotmányt, a reánk következtetett nehéz évek súlyát el nem bírtuk volna, s összeroskadtunk volna a szenvedések alatt, a nélkül, hogy a művelt világ számla és részvéte kisérné végsúlyedésünket. Ezen átalakulást össze fogja kötni a történelem azon férfúnak nevével, ki azt 48-ban megindította s ernyedetlen erélyvel keresztülvitte. Daczára a bekövetkezett szerencsétlen eseményeknek, művének ezen része fennmaradt, és fenn fog maradni, míg nemzetünk él és országunk áll, s ahhoz a nemzet emléke és hálája lesz mindig csatolva.“ A haza nagy bölcsének igaz van. A reformok és átalakulás vezérszerpét, Széchenyi kezéből Kosuth vette át a negyvenes évek elején. Először az irodalom s jelesen a napi sajtó terén lépett föl, roppant hatású „Pesti Hírlap“-jával. Midőn e térre lépett, már a martyság dicsőfénye környezé halvány homlokát. Országgyűlési írott naplója s általában a gondolat-szabadság ügye miatt súlyos börtönt szenvedett s midőn szabadságát visszanyeré, elszánt agitator

volt már. A politikai lapirodalomnak, magasabb értelemben ő lón teremetője hazánkban. Vezércikkei a langeszü író és szónok egész hatalmával szólottak a kedélyekhez s szokatlan mérvű lelkesedést költöttek. Majd a megyei és országgyűlési szónoklat terére lépett át, s egyszerre legelső lett az első között. Az ország vezérmegyéjének, Pestnek, ő lett vezére; ő az egész ellenzéknek, mely rendre-rendre inkább az ő elragadó, — mint a Deák mérséklő befolyása alatt kezdett állani. S valóban soha magyar ember, magyar szívekhez még úgy nem szólott mint ő. Az egyszerű ügyvéd és hírlapíró ellenállhatlan hatalommá növekedett. S Széchenyi István, hogy egész erejével léphessen a sorompóba ellene, kénytelennek érezte magát ott hagyni felsőházi ülését, s az 1844-ki pozsonyi országgyűlésre követelt választatni magát. De a bekövetkezett események csakhamar túlszárnyalták a küzdelem ezen álláspontját. A párisi februári forradalom, mint vízbe dobott kő, nagy gyűrűkben mozdította meg az európai állapotok álló vizét. Magyarország, mint egy villanyütésre, egyszerre fölébredt s talpra ugrott. Kosuth nem többé az ellenzéknek, az összes nemzetnek vezére lón. A miniszteriumban a pénzügyi tárczát vállalta el. De hova-tovább mind inkább túlsúlyt nyert a mérsékeltbb árnyalatok fölött az ő befolyása. Ő lett a kormány tulajdonképi lelke, — s míg a többit az események hatalma kivette sodróból és megbénította, ő akkor volt igazán helyén. Közponja s valódi feje lón a megindult s roppant mérvre fejlődött függetlenségi harcoknak. Pesten, Debreczenben, ismét Pesten, Szegeden, Aradig, ő volt a forradalomnak lelke, mozgató eleme, ragyosságát s óriási tetterejét soha el nem vesztő vezére. A függetlenségi nyilatkozat kimondása után az ország kormányzója, valódi erkölcsi diktátorságra emelkedett, de soha nem élt a diktatori erőszak fejeveivel. S midőn az ügy, melynek élén állt, megbukott: szegényül, fénytelenül vette kezébe a bujdosás vándor-botját s a száműzetés keserű kenyerét. Lele azonban nem tört meg, s reményei nem hagyták megkérdi el soha. Száműzetése éveit a lankadatlan, tevékenység éveit valának, s Angliában és Amerikában nemzeti törekvéseink és érdekeink népszerűsítésére egy század év munkája nem tehetett volna többet, mint az ő lángajku szónoklatai, mert csodálatos és páratlan jelenség! — idegen nyelven is szintoly ékesen szóló tudott lenni, mint anyanyelvén. Most Turinban és annak környékén él, s szíve, egy ki nem égett vulkán, a régi hévvel lángol hazájáért, nemzetéért.

Alatta ez a büszke alak Szemere Bertalan, az egykori belügyminiszter. Ah, nem olyan büszke most. Megtört; magasan hordott feje alágörnyedt; erős lépései egyik székeltől a másikig alig tántorognak; egyenes dereka meghajlott; s mindennél büszkébb szölembe, ragyogó emléje homályba borult. Egy tőbolyda czellájában kell bevezetnie életét, mely annyi dicsőséggel s oly széles küzdelmokon kezdődött. Szemere Bertalan először külföldi Utazása által tünt föl a nagyobb körű közönség előtt. Ragyogó irányt alatt az eszmék és tanulmány dús gazdagsága, a széles látókörű világnézet, egyszerre fényes állást szerzett neki a tudomány és irodalom mezéjén. Kitünő jogi műve a halálbüntetésről nagy és méltó elismerésben részesült az akademia koszoruján kívül. Kisebb cikkeit költői és bölcsészeti lélekről tettek tanúságot. De az irodalminal fényes pályát várt reá a politikai mezőn. Előbb Borsodmegye, azután a pozsonyi országgyűlések zöld asztala voltak tanui

erőteljes, magvas, szabatos és ragyogó ékesszólásának. Neve csakhamar a népszerűbbek közé tartozott az országban; az ellenzék sorában a legjobb erők közé számláltaték. Az 1848-ki kormányban a belügyi tárczát vette át. Önálló, elkülönített állása, egyfelől Batthyány és Deák, másfelől Kosuth között, egyikhez sem csatlakozva feltétlenül, paralysálta döntő befolyását. De határozott elvei s elszánt ragaszkodása a forradalomhoz, a miniszterium lelépése után is nagy szerepet biztosítottak számára. A hadseregnél kormánybiztos, Dembinszky és Görgey között majd közvetítő, majd ítélettevő, a legfontosabb megbízásokat nyerte a kormánytól, mely akkor névleg a honvédelmi bizottmány, tényleg azonban egészen Kosuth kezében volt. Ápril 14-ke után a kormányzó őt birta meg a miniszterium alkotásával. S ő, midőn mint miniszterelnök bemutatatta társait, programjában ki merte mondani, — mi a függetlenségi nyilatkozatban is nyílt kérdésül volt fönhagyva: hogy republikánus elveket vall s azok valóítására törekszik. Következtesen meg is maradt iránya mellett, egészen a forradalom legyőztesége. Szegeden még hatalmas programját adta a hozandó törvényeknek. — Világos után bujdosásba indult. Külföldről részint a magyar boroknak a világkereskedésbe hozatalára intézett törekvései, részint hírlapi cikkei által adott magáról életlejt. Egészsége azonban lankadni kezdett, s a lelki háboru jelei mutatkoztak rajta. Hazájába megtörve érkezett, — s most azon homályos és szomorú helyek egyikén van, melyeken mostanában annyi fényes elme és jellem pályája végződik.

A még hátra levő két alakról egészen felesleges szólnunk. Olvasóink, szellemileg minden nap érintkeznek velök. Egyik báró Eötvös József, az 1848-diki és 1867-diki kultuszminiszter, kinek életrajza vázlatát csak nemrég közöltük testvér-lapunk olvasóival. A másik, kinek csak nevét kell emlitenünk — Deák Ferencz. — d—r—

A száműzetésben.

Az 1848-diki miniszterek akkori arcképei mellett, közülök háromnak száműzetésbeli arcképet is bemutatjuk olvasóinknak. A többiekét, e későbbi korból, jól ismeri a közönség; e három kevésbé ismeretes, mert a múlt években azok közbebecsítése elháríthatlan akadályokba ütközött volna. Most, hála Istennek, túl vagyunk az ilyes akadályokon; s kedves dolgot vélünk cselekedni az összeállítással.

Az olvasót méltán meglepethi a különbség, ugyanazon egyének oly arcképeiben, melyeket egymástól alig tíz—tizenkét évi időköz választ el. De ne feledje: hogy ez évek a száműzetés éveit valának. Az öregséget, mond egy nagy író, nem az évek sokasága teszi; s igaza van. Tizenkét év a száműzetésben, sovargás és csalódás közt, távol a megszokott munkakörtől, s mindenek fölött távol a hazától, mi más: mint ugyanannyi idő a csendes otthonban! Egy szép portugál dal mondja:

Rövidebb a percz a percznél
Hogyha kéjben éljük azt;
Ah de hosszabb percz a percznél
Hogyha bánatsúly nyomaszt.

S a mi a perczekről igaz, ne volna-e igaz az évekéről, — a száműzetés éveiről . . . ?

Előfizetési feltételek

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1867. második félelv folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai tartalmu két hetilap. — Az egyik eredeti képekkel dúsan illusztrálva, a másik „Országgyűlési beszédár“-ral bővítve.)

Két lap együtt:

Egy lap külön:

4 hónapra (jun.—szept.) 3 ft. 40 kr. 4 hónapra (jun.—szept.) 2 ft.
½ évre (Julius—decz.) 5 „ — „ ½ évre (Julius—decz.) 3 „

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pesten, egyetem-utca 4-dik szám.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1867 (egyetem-utca 4-dik szám alatt.)

